

63.5/44 кр - 4Рiв/

Раїса Цапун

B-38

ВЕСІЛЛЯ

у Сварицевичах

ВЕСІЛЛЯ У СВАРИЦЕВИЧАХ

(Дубровицький р-н Рівненської обл.)

*Етнографічний опис
із народних уст*

*Запис, транскрипції
та впорядкування
Райси Цапун*

Рівне
Перспектива
2006

ББК 63.5 (4 Укр)
УДК 39(477)
В 775

Весілля у Сварицевичах: Етнографічний опис із народних уст / Запис, транскрипції та впорядкування Р. В. Цапун. – Рівне: Перспектива, 2006. – 100 с.: іл., ноти.

ISBN 966-7643-73-5

Збірник створений на основі етнографічного і народно-пісенного матеріалу, який відображає традиційний весільний обряд села Сварицевичі Дубровицького району Рівненської області.

Це перша спроба опису давнього обряду села. Етнооповідь про весільний обряд супроводжується 119-ма піснями у текстовому та нотному записі. Матеріал подано зі збереженням локальної говірки.

Видання рекомендоване для студентів, фольклористів та етнографів, усіх, хто цікавиться народними звичаями, етнокультурою свого народу.

Рецензенти:

Віктор Давидюк

доктор філологічних наук, професор

Надія Супрун-Яремко

кандидат мистецтвознавства, професор

Друкується за ухвалою Вченої ради
Рівненського державного гуманітарного університету
(протокол № 12 від 24 червня 2005 р.)

ISBN 966-7643-73-5

© Р. В. Цапун, 2005

УТВЕРДЖУЮЧИ ДАВНІ ТРАДИЦІЇ ПОЛІСЬКОГО СЕЛА

За тридцять кілометрів від древньої Дубровиці, а тридцять три – від залізничної станції Домбровиця, на шляху до Зарічного розкинулося поліське село Сварицевичі. Письмовою згадкою воно закріплене 1450р. [5, с.291–292]. Але топоніми і релікти народної творчості наводять на думку, що воно є набагато давнішим. Відомий рівненський мовознавець, доцент Ярослав Пура стверджує, що це село за своєю назвою відноситься до стародавніх (чи не епохи Київської Русі): адже в його основі є, безсумнівно, староруське двокомпонентне ім'я укороченого типу Сваримир, що типізує утворення з XI ст. А лексика села, як і власні назви «мікро», також це підтверджують (пор. – Коростень, Заручі – заруки, Політок; могліци, могілиці, тума...), хоча в цьому плані, на його думку, треба ще поповнити і перевірити факти» [Арк.8].

Жителька села Марія Галушко (1927 р.н.) висловила власну думку, що назва села пояснюється старожилами так: «Як винікла назва трудно сказати. Чула, що моя маті баяла (говорила), а їй передала бабця, що колісь їхав якийсь чоловік верхі (на куню). Хат тоді було мало. Пуд'їжджає вун до двору біля гуліци, а там баби биліса. Свар зняли великій. Ото той чоловік, а вун з князької знати, сказав: се село Сварицевичі (Сваричевичі), що злі люде тут жилі. А чи так воно було, не ручаю» [6. Арк.9]. Подібну версію щодо назви записали і від Уляни Кот (1936 р.н.) з села Крупового біля Дубровиці. Вона ствердила: «Сварицевичі – ото село далеко от Дубровиці. Маті свахи казала, що назва його від того, що люді там багато сваріліса. Свар в ніх завсігди був. Так мені передала Марина Конончук (1908 р.н.), що живе в Дубровиці» [6. Арк.9].

Виявлені фольклорно-етнографічні пам'ятки дозволяють закріпити думку про село як прадавній поліський осередок. У ньому криється чимало таємничого ще з часів дохристиянської та християнської культур. Саме тут в особливих при-

родніх умовах лісистій місцевості зберігаються традиції праслов'янської та слов'янської, як духовної, так і матеріальної культури. Це підтверджується в топонімах кутків Гора, Поле, Политок, Свинка, Коростинь, Царський двір, а також у назвах навколишніх сіл – Зелень, Дубрівськ, Замороченя (нині Лісове), Золоте. Найпопулярніші тут прізвиська: Холодьки, Полюховичі, Крупки, Чудіновичі, Остаповичі. Розкриваються релікти села і в люнарних, солярних знаках–оберегах на фронтонах, екстер'єрах будівель. Особливий пошанівок тут до деревини – дуба, сосни, берези, клена. З деревиною поліщуки обходяться ощадливо і дбайливо. На могилках найперше ставили не хрест, а клали наруби (довгу колодку вздовж насипаної гірки. Пізніше в головах могили садили сосну, яку обвивали повивалом (наміткою), запаскою. Були тут і наруби у формі могили, які обсаджували барвінком. Пізніше могили увінчували хрестом. У час атеїзму за вказівкою ідеологічних організацій вели боротьбу з сільськими традиціями і руйнували реліктову архітектуру, змушували місцеву школу нищити пам'ятки могилок, як старовинну патріархальщину. Спалили в селі і церкву. Незвична доля склалася з дохристиянськими культовими традиціями.

Славу селу найперше принесло збережене гуртове пісенне виконавство. Першу інформацію про «дивне» виконання (кустових) пісень подав до обласного будинку народної творчості колишній директор Дубровицького районного будинку культури Петро Степанюк. Довідавшись про унікальний спів у селі Сварицевичі, збирачка фольклору, директор будинку народної творчості Світлана Кітова розгорнула вивчення давніх традицій і при допомозі Інституту мистецтвознавства, фольклору та етнографії ім. М.Т.Рильського АН УРСР встановила, що це пам'ятка слов'янського обряду «водіння Куста». Світлана Кітова вперше опублікувала наукову статтю про цей унікальний осередок в журналі «Народна творчість та етнографія» (1972, № 3, С.67–73). Розшифровки мелодій до публікації здійснив колишній керівник народного хору Палацу культури текстильників Рівненського льоно-

комбінату Іван Корсюк. Фотозйомки реліктового обряду проводив методист обласного будинку народної творчості Борис Маркар'ян.

Дослідження про давній слов'янський обряд Світлана Кітова включила до дисертації «Традиційна й сучасна поезія весняно-літніх календарних обрядів Волинського Полісся» (К., 1976). Вона розглядала специфіку кустової поезії, збереження в обряді різних елементів аграрних культів, звернула увагу на локальну особливість, характерні риси реліктового явища як для українського, так і білоруського народів. Пізніше про ритуальний одяг, пісні до Куста С.А.Кітова інформувала на наукових конференціях у Москві, Києві, Львові та Рівному.

У 1978–1979 рр. під керівництвом С.А.Кітової студентська група філологічного факультету Рівненського державного педінституту інсценізувала обряд на заключному концерті учасників обласного конкурсу фольклорних колективів (м.Рівне).

У 1980 р. під час фольклорної практики студенти-філологи місцевого педінституту (наукове керівництво здійснювали кандидат філологічних наук, доцент Людмила Бондаренко, а також на той час завідуючий відділом фольклору обласного науково-методичного центру народної творчості і культурно-освітньої роботи Степан Шевчук) зробили записи кустових пісень від родини Чудіновичів у селі Сварицевичі. Тексти їх передані в кабінет української літератури педінституту.

1982–1987 роки. Побутування Куста на Рівненщині вивчає і здійснює спостереження над іншими фольклорно-етнографічними явищами села Сварицевичі завідувач відділом обласного науково-методичного центру народної творчості Степан Шевчук. Неодноразово йому допомагали в цій справі активісти секції пам'яток фольклору, етнографії Сергій Лейчук, Раїса Терешко. Нотації мелодій пісень здійснював старший викладач Інституту культури Василь Павлюк (нині доцент кафедри музичного фольклору, заслужений працівник

освіти України).

Відомості про Куст на Рівненщині записували члени експедицій Львівського відділення Інституту мистецтвознавства, фольклору та етнографії ім. М.Т.Рильського під керівництвом доктора філологічних наук Романа Кирчіва, студенти Московської, Мінської консерваторій, Московського, Мінського, Львівського університетів, завідувача сектором Полісся Музею народної архітектури та побуту України Лідія Орел.

У 1987 р. встановлені цікаві відомості про побутування древнього обряду і в селі Старі Коні Зарічненського району. Виконавиця місцевих пісень з цього осередку Данія Чикун проілюструвала давні пісенні пам'ятки на республіканському фольклорному радіоконкурсі «Золоті ключі» і стала його лауреатом. Фольклорна комісія Спілки композиторів в Москві влаштувала зустріч з цікавою виконавицею Рівненщини в консерваторії ім.П.І.Чайковського і здійснила запис кустових пісень на стереоплатівку, яка вийшла масовим тиражем.

Працівник Волинського обласного краєзнавчого музею Олексій Ошуркевич усно інформував, що сліди побутування Куста віднайдено ним і на Волині (північні райони). Зібрані матеріали дозволяють сказати, що найповніше обряд «водіння (ходіння) Куста» зберігся в селі Сварицевичі Дубровицького району Рівненської області. Про це засвідчують фольклорні записи заслуженого працівника культури України, художнього керівника дитячого гурту Рівненського Палацу дітей і молоді Віктора Ковальчука [1, 4].

Об'ємний фоліант із фіксацією традицій «Водіння Куста» підготував і передав до рукописного фонду Інституту мистецтвознавства, фольклору та етнології ім.М.Т.Рильського НАН України автор цих рядків. Чимало уваги селу виявив фольклорист, письменник Василь Скуратівський. Зібрані ним спостереження увійшли до ряду публікацій, а найповніше – до книги «Український календар» [8. С.119–133]. За його висновками, Сварицевичі – «реліктове село і його мешканці не

лише тримають у пам'яті, але й користуються в повсякденні давньою обрядовістю ..., а відтак поліський осередок заслуговує на статус фольклорно-етнографічного, а можливо, навіть міжнародного значення, адже йдеться про загальнослов'янську пам'ятку» [8. С.133].

Так, село знамените багатьма оригінальними жанрами веснянок, купальських, петрівчаних пісень, колядками, щедрівками, весільними піснями, плачамиголосіннями. Фольклористи, етнологи, лінгвісти, оцінюючи пісенно-вокальне виконавство, стверджують, що спадщина цього села допоможе об'єктивно вивчити етногенез слов'ян, а найбільше – українців. Цій меті прислужилася десятилітня діяльність доцента кафедри музичного фольклору Інституту мистецтв Рівненського державного гуманітарного університету Раїси Цапун. Її перші фольклористичні набутки започатковувалися з утвердження поліських пісень. До вивчення місцевого фольклору Раїса Володимирівна залучала студентську молодь, разом з нею виїздила в експедиції, кращі записи пропагувала в репертуарі фольклорного ансамблю «Джерело». Кожен виступ студентського гурту розкривав багатство української пісні через регіональні та локальні особливості. Набутий досвід збирацької роботи спонукав її зосередитися на освоєнні специфіки гуртового співу окремих ведучих сільських осередків. До прадавніх джерел Сварицевичів вона прийшла після набуття досвіду успадкування співу сіл Кузьмівка і Люхча Сарненського, Кухотська Воля, Дубрівськ і Нобель Зарічненського району Рівненщини, Сербинівка (нині Будичани), Стовпів, Дреники Чуднівського району Житомирської області. Чимало пісень нею успадковано від рідної матусі Ольги Цапун. Заглибитися у мелос Сварицевичів вирішила через жанри родинної обрядовості, найбільшим виразником якої є саме весільний обрядовий цикл. У пошуках самотніх виконавців пісень сприяла студентка, нині вже випускниця – уродженка цього села Алла Місюра. Звичайно, найбільше опановувала поліську манеру через власний дотик до співу місцевих виконавців з родин Чудіновичів та Полюховичів.

Їхній спів дозволив збагатити уявлення про характер поліського обряду.

Раїса Цапун скомпонувала обрядодії у логічну послідовність: «сващини», «запросини», «коровай», «скривальщина», «здоровування», «комора», «цигани», «перезов», «пирого» та ін. Саме через них пізнаються матриархальні, патріархальні та етнохристиянські вірування. Всі етапи виділяються як навчальні для молоді, так і гумористично-жартівливі для гостей. Виконання деяких пісень нагадують своєрідне творче змагання між родинами. Через пісні розкриваються прадавні символи сонця, вогню, води, місяця, хліба-короваю, калини, якими опоетизовується обряд, скріплюється духовною енергією першопочаток буття нової сім'ї. Тому кожна мелодія з глибоким змістом зачаровує винуватців (молодого, молоду) свята-весілля, залучає їх до мудрості людських святощів, кохання, пошанування батьків, родини, друзів. Лише той, хто залюблений у природу, традиції мудрості і краси, здатен пошанувати спадщину віків поліського села так, як Раїса Цапун.

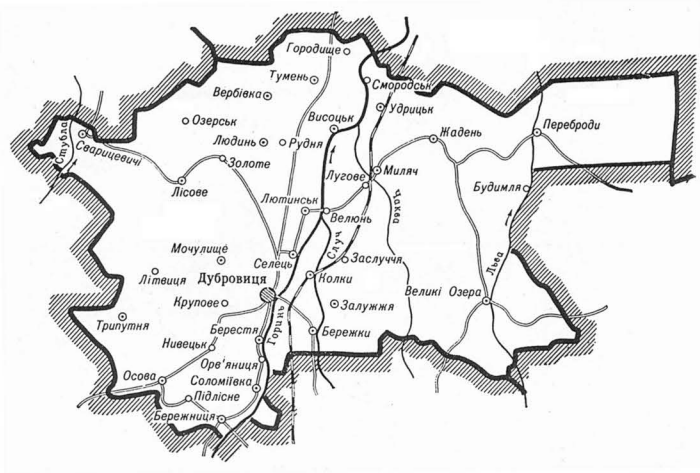
До того ж, вона має неабиякий хист до вишивки, шитва і різного рукоділля. Як мудрий педагог, закарбувала набутки наукових студій через видання мистецьких збірників, книг [2, 7, 9], а що найвагоміше – методичних рекомендацій для студентської молоді [3], щоб дбайливо берегти, популяризувати звичаї, розкривати таїну традицій села. Адже вони дивом уціліли від руйнації в часи тоталітаризму. Віримо, що нинішня збірка збудить увагу до пошанування неповторної пісенної спадщини мешканців Сварицевичів, яка вижила через віки, а тому збагатить уяву барвистим вінком мелосу, словесного розмаїття обрядів України, що викристалізувалися поліською самобутністю для сьогодення.

*Степан Шевчук,
Заслужений працівник культури України,
професор, директор Інституту мистецтв РДГУ*

ДЖЕРЕЛЬНІ ПРИПИСИ:

1. Календарно-обрядові пісні Рівненщини. – Рівне, 1994. – 100 с.
2. Мелодії древнього Нобеля: Науково-популярне видання. Рівне: Перспектива, 2003. – 128 с.
3. Народні обряди з репертуару гурту «Джерело»: Навчально-методичний посібник. – Рівне: Перспектива, 2003. – 124 с.
4. Ой, дай, Боже, за рік Куста діждати. Кустові пісні, записані на Рівненському Поліссі Віктором Ковальчуком. – Рівне, 1995. – 56 с.
5. Ровенська область. Історія міст і сіл Української РСР. – К., 1973. – С. 291-292.
6. Рукописний відділ кафедри українознавства Інституту мистецтв Рівненського державного гуманітарного університету. – Інв. №7, Арк. 8-9.
7. Сербинівське весілля. – Рівне: Перспектива, 2004. – 134 с.
8. Скуратівський В.Т. Український народний календар. – К.: Техніка, 2003.
9. Співає «Джерело». – Рівне, 1997. – 104 с.

Карта Дубровицького району

ВІД УПОРЯДНИКА

Протягом останніх десятиліть увагу дослідників народної творчості поліського краю не раз привертало село Сварицевичі Дубровицького району Рівненської області. У червні 2004 р., перебуваючи в короткотривалій експедиції в тих краях разом зі студенткою Людмилою Нижнік, упорядниці збірки вдалося задокументувати інформацію щодо фольклорної ситуації, яка збереглась дотепер. Зібраний матеріал представлений характеристикою духовної та матеріальної культури села, здійсненою на базі інформації, що була отримана від його мешканок: Пелагії Місюри (1942 р.н.), Ольги Полешко (1933 р.н.), Мокрені Єфимець (1949 р.н.), Віри Зиль (1953 р.н.), Ганни Холодько (1940 р.н.), Тетяни Чудінович (1946 р.н.), Лідії Степанович (1950 р.н.), Ірини Зиль (1995 р.н.), Марії-Христі Полюхович (1930 р.н.), Тетяни Полюхович (1925 р.н.), Олени Чудінович (1919 р.н.).

Мешканка села Ольга Полешко згадує: «Колись село було невелике, а тепереньки, слава Богу, – як город»¹. За сучасними даними село має 624 двори і 2042 мешканців.

Місцеві жителі, мешкаючи в селі, оточеному болотами і лісами, що було ізольоване від цивілізації, до цих пір зберігають музично-поетичні пам'ятки давнини, дохристиянські звичаї, повір'я та народні свята, які віками передавались із вуст в уста.

Збереглися в селі й найдавніші пам'ятки матеріальної культури. Серед таких – стародавні будівлі, зазвичай у вигляді маленьких, побудованих «у зруб», вкритих дерев'яною дранкою клітей, повіток, комор, однокамерних хат. Під час Другої світової війни село було спалене майже до тла. Але і на сучасних будівлях збережено сліди багатой архітектурної народної традиції. На фронтонах багатьох осель зображено солярні знаки.

У давнину в селі були добре розвинуті народні ремесла, зокрема ткацтво і вишивка. Знову ж Ольга Полешко згадує: «Колись на вечорки збираліся до якої вдовиці, то прали, рушники ткали, вишивали, співали. Рушники ткалися «косічкою» – квітки такі нати-

¹ У цитованих текстах зберігається діалектна говірка.

кали. Я ни ткала, мені баба подарувала. Він ше й зараз в мене є».

До наших днів дійшло багато дохристиянських вірувань, що з елементами модифікації продовжують побутувати серед жителів села і донині. Серед них – «Діди» (під ними розумілися всі мертві предки, незалежно від віку і статі), про які мешканка села Віра Зиль розповідає: «Діди» – це поминальна субота, вони ше й зараз в нас є. У нас «Діди» зимові, весняні, літні й осінні. Зимові – масляничні, весною – перед Великоднем і в понеділок після Паски – Радуніца². Літні – в суботу, перед Трійцею. Осінню – дмитрівські, перед Пилипівкою. На «Діди» мусово треба було помити хату, прибрати, щоб було чисто. Вже в суботу на «Діди» боронь Бог шо робити. Кажуть, шо родичі-покойники прийдуть на обід. Колись мати казала: «Діди», «Баби»³. На «Баби», я знаю, посне було, а «Діди» – шоб були повсігди. На «Діди» кашу варять, борщ. Борщ і каша – то для поминання завжди обізательно. Ше ячню жарили, млинці, коливо роблять. «Діди» приходили вранці, тоді мати свічку запальовують і споминають. Так само помінають, як покойників. Потім сідали за стіл, давали «Дідові» чи «Бабі», а потім самі їмо. Пообідали, а свічка хай погорить. Зі стола не прибирали, бо прийдуть померлі душі вгощатися».

Палажка Місюра пригадує, як цікаво в селі зустрічали померлих душ на Різдво: «Перед святом требушили комина, шоб не було сажі. На перший день Роздва, як мати топить, то бігали дивитися, куди дим іде. Дим іде в комин – ето пошли покойники в комин да до хати».

До цього часу в селі побутує свято, яке вшановує бабу-повитуху – постать, котра користувалась особливою повагою серед односельчан. Свято це має назву «Полоскозуб». Відзначається воно перед великим постом. Мешканка Мокреня Єфимець пояснює: «У нас на це свято все село гуде. У цей день бабі-повитусі несуть рушник, хліб, горілку. Баба вгощає, а внучкам дає гостинці: грушки чи яблука сушені, чи черниці. Баба байала⁴: «Дай,

² Радуніца – давнє дохристиянське свято, пов'язане з вшануванням пращурів.

³ «Баби» – звичайна вечеря, яка відбувалася напередодні «Дідів» у п'ятницю. Вечеряли літні жінки, запросивши на неї душі покойників.

Боже, за год дождати, на той рік ще приходьте». І в наші дні, хоча ніхто тепер не народжує вдома, баба-повитуха мусить бути. Запрошують її і до першої купелі – обряд, який вимагає виконання місцевих ритуалів. У першу купіль «перед Христом» обов'язково кидали «уголину»⁵ з печі, сипали сіль та жито, вкладаючи в це побажання здоров'я народженій дитині.

Як згадує Тетяна Полюхович, весною «спивали в снянки». Ось одна з них:

*Весна-красна, шо ти нам принесла?
Гей, гей, шо ти нам принесла?*

*Решето бобу, а хлопцям хворобу.
Гей, гей, а хлопцям хворобу.*

*А дивочкам да по кийочку.
Гей, гей, да по кийочку.*

*А молодичкам да по станочку.
Гей, гей, да по станочку.*

*Товарець⁶ бити, на пашу гонити,
Гей, гей, на пашу гонити.*

Ольга Полешко додає, що коли: «вперше навесні виганяють на пашу корів, то перед дверми застилають ручника, кладуть яйце чи два яйця, сіль, хліб і виганяють корову – це, щоб корова була кругла, як яйце, і здорова. Я то кладу до цих пір». У цей день особливо боялися, щоб відьма корову не зіпсувала.

З-поміж багатьох народних звичаїв цього древнього села найбільшої уваги серед досліників привертає давній обряд «водіння Куста», який відгукується язичницькою добою і нагадує новорічне колядування. Його справляли на Трійцю. Ось як про цей обряд розповіли жителі села Марія-Христя

⁴ Баяти – говорити, розмовляти.

⁵ «Уголина» – головешка, жарина, недогорілий кусок деревини.

⁶ Товар (товарець) – велика рогата худоба.

та Тетяна Полуховичі: «Вранці в неділю вставали й ішли на луг плести віночки. В «Куста» мало збиралоса – по душ штири-п'ять: штири дівчини, а п'ятий – «Куст». Зранку «Куст» водили молодесенькі дівчата, дівочки і старші дівчата, а молодици – каля гобіда. Вбирали так, шо ні рукей, ні ногей не видно, і йшли по силі від хати до хати да спивали. Починали:

*Ой ми були й у великому ліси,
Нарадили Куста із зеленого кльону.*

*Нарадили Куста із зеленого кльону,
Вийди, господарє, із нового покою.*

*Вийди, господарє, із нового покою,
Винись Кусту да хоч пувзолотого...*

В однеї хати спивали таку пісню, а в другій – другу:

*Ой дай, Боже, за рік Куста дождати,
Підемо до лісу того Куста вбирати.*

*Ой у тому ліси да всілякії квіти,
Й убирають Куста да маленькії діти.*

*Ой вони приходять да із лісу додому,
Да й поздоровляють з Кустом в кожному дому...*

Як заходили до хати, то казали: «З Кустом поздоровляєм чи з Трійцею», «Водимо Куста, щоб була сочевиченька густа», «Шоб ваші коні водились і овечки плодились», «Водимо Куста, щоб ішов дощ і все було зелене». Якщо якусь хату минали, то було нидобре. Казали: «Кого Куст обмине, той щастя ни матиме». Обично «Куст» ни спивав, а тільки носив дари у фартусі чи хустці. Хазяї давали хто яїчка, хто млинця, грошей ж ни було. А ек назбіраєм тих яець, то ішли в магазін, міняли на цукерки. Делили між собою. Хлопци «Куста» ни водили. Бігали за «Кус-

том», щоб одібрати. У селі таких «Кустів» було до десятка, а мо', й більше. Після служби ходили на кладбище. Несли кльон, дехто, щоб пом'янути, – горілку. На хрести вже ручніки вішали. На могилах жінок – «фартухи».

На «могилках» збиралося все село. Жінки голосили, викликали на розмову своїх померлих родичів. Імпровізуючи тексти, вони розповідали небіжчикам про найважливіші події, які сталися протягом року.

Згадують селянки і русалок – дівчат, померлих на «троїцькому» тижні. За повір'ями, в цей тиждень вони виходили із води і лякали, заховавшись у жито. Ніхто із теперішніх жителів Сваричевич русалок не бачив, тому й говорять: «Мо', й колись таке було, мо', хто й бачив». Дотримуються в «треоцький тиждень» звичаю нічого не шити, бо «русалці рота зашиєш».

Пам'ятають селянки і дохристиянське свято Івана Купала. В купальську ніч біля річки або на горі й дотепер кладуть Купало. Марія-Христя Полюхович пояснює: «Єк ідуть на Купало, то несуть з собою поліно. Хлопці кладуть Купало і підпальовають, і ходять з головешками. Дівчата співають:

*Мала ночка купалничка
Да ни виспаласа шинкарочка.
Да сукала шнурки шовковії
Й да на чиривички й козловії.
Й да на чиривички й козловії
Ой да на панчішки шовковії.»*

Розповідають, що в селі була жінка, яка в ніч на Івана Купала ходила без сорочки і збирала «вугля» (головешки).

Люди, які живуть серед таємничих, загадкових місць природи, не могли не вірити у реальне існування різних лісових духів – добрих і злих.

Ось як постають у народній уяві мешканці лісових нетрищ. Цікаві свідчення про них подає Ольга Полешко: «Є в нас такий темний, густий ліщиновий ліс «Рехиня», то там завжди лякало. На повднє (з 12 до 15 год.) ни можна було гукати, бо буде одгу-

куватись і десь заведе далеко. І ек сонце заходить, не можна гукати. Ек єгоди брали, то так лякало, ек то висілля пронесеться, музики грають, дзвони. Ідемо ми з сестрою ше раненько, до зиходу соненька. Якась музика грає. Шо там може грати? Невже з села чути ту музику, але ж далеко! А тут болото близько, такеє великеє. Ой, Боже мой, шо воно таке? Аж страх бере. Тепер болота пообсушували, не так, як колись. Є в нас болото «Ясиневе». Є легенда – там човен утопивса. Воно й зараз хитаєтца».

Чи не найбільше легенд і переказів створено про стосунки між людьми і звірами.

Тетяна Полюхович розповіла легенду, пов'язану з фантастичними уявленнями про «спілкування» ведмедя з людиною: «Розказують ше таке. Мо', й правда була. Якась жінка ішла лісом, а назустріч їй – ведмідь. Вона дуже злякаласа. А він заліз у борть і там видирав мед, та загнав кусок дерева в лапу. Вона йому болить. Жінка поняла, шо він хоче, щоб вона йому допомогла. Витягнула вона йому ту скобу, і він пішов. Потім він знову іде і несе на корі дерева кусок меду. Несе – і жінці поклав. Це так віддячив».

В пам'яті старожилів і донині живе традиція жнивварського обряду, про який розповіли Ганна Холодько та Олена Чудінович: «Зажинали в селі на свято. Хазяйка зажинає і каже: «Зароди, Боже, жито, пшеницю, щоб було щасливе літо і щоб його пожати і в radoщах поїсти». Було, шо хазяїн наймав жниць. Ті зажинали, потім «скрутювали» перевесло і обв'язували ним господаря. Це, щоб він поставив могорич за зажинки. Потім, ек ішли до хати, то нажинали дві жмені жита і клали їх на полі навхрест. Перший сніп несли до хати і ставили на покуті. Там він стояв до нового врожаю. Ек уже дожинають, то дожинки зрізали да несли на Спаса в церкву святити. Осінню, ек засівали, то цей сніп обминали і сіяли. На жнива спивали багато пісень:

*Ой літала раба пава по полю,
Заганяла челядоньку до двору.*

*Ой до двору, челядонько, до двору,
Не запалюй біле личко по полю.*

*Я вже своє біле личко запалила,
Я ходила на нивоньку до жнива.*

*Ой не сиди, господарє, не сиди,
Да й іди ти по нивонці походи.*

*А ти думав, господарє, що ми спали,
А ми твою нивоньку дожали.*

*Ой дожали нивоньку в Божий час,
А тепера, господарє, частуй нас.*

*А тепера, господарє, дожинки,
Постарайся, хазяїну, горілки.*

*Ой до міжі, женчики, до міжі,
Бо пудійшли млинчики й у діжі.*

*Ой до краю, жінчіки, до краю,
Бо я вам буханчика розкраю.*

Робили тут і «бороду». Залишать трошки колосків, ниткою червоною або ленточкою зв'яжуть, виполють і гукають: «Вовки, ведмеді, ходіт «бороду» полоти! Шоб ви виходили, а на другий год жито родило!». Всередину положать стакан меду, хліба кусочок, хто що має. Дуже добре, шоб цю «бороду» хтось забрав. Мати розказувала, що єк була дівчиною, то овечки пасла. А свікруха ни знала, шо я буду нивісткою. Гукає: «Дівчино, ходи забери нашу «бороду»!». Я все забрала, подякувала, а потім в нивістки до них попала. Й зараз таке роблять».

Коли в селі була якась пошесть, холера чи тиф, мешканці

здійснювали такий «обрік»⁷. В одній хаті збиралося багато жінок. І за одну ніч, від заходу до сходу сонця, мусили напярсти і наткати рушників, щоб на ранок повісити їх на хрест. Хрест вночі робили чоловіки із дуба, привезеного з лісу. Освятивши його в церкві, обходили з ним, з батюшкою і з хоругвами навколо села. Хрест ставили «на селі», вірячи в те, що він «проганяє нещастя».

Із язичницькою старожитністю пов'язане і шанування вогню, який дає людині тепло, світло і велике очищення. Ще дотепер у весільному обряді села Сварицевичі запалюють вогнище, через яке проходять або ж проїжджають наречені. А чого вартує побачити на весіллі, як мати у вивернутому кожусі обсипає зерном молодих! Найсвятіше місце у хаті – «покуть»⁸ – вшановують весільною піснею:

*Покуть моє, покуть, ой,
Хто ж тебе шануватиме?*

*Хто ж тебе шануватиме, ой,
Щосуботи шаруватиме?*

*Остаєтса менша сестра, ой,
Вона мене шануватиме.*

*Вона мене шануватиме, ой,
Щосуботи шаруватиме.*

Наведене вище свідчить про дуже багату народну культурну спадщину поліщуків зі Сварицевич, є яскравою ілюстрацією філософії їхніх пращурів, їхнього світосприйняття, показує зв'язок людини з природою, землею, небом, часом: минулим і майбутнім. Село справді може вважатися заповідником Поліського краю.

Особливу роль у збереженні пісень грала жінка, передаючи їх із покоління в покоління, наче дорогоцінні перлини духов-

⁷ Обрік – урочиста обіцянка, клятва, моральне зобов'язання. Оброком обрєктися – взяти на себе якесь моральне зобов'язання з релігійних мотивів

ності. Славетною співачкою в селі Сварицевичі була, нині вже покійна, Марія Чудінович (1908-1984). Разом із чоловіком Василем (1907-1980) прожила вона свій вік, працюючи, виховуючи дітей, беручи участь у традиційних весіллях. З ранніх років діти Чудіновичів слухали пісні батьків, односельчан, переймали манеру співу, розвиваючи її до власних уподобань, витворюючи самобутні варіанти. На запитання у доньки родини Чудіновичів Ольги та її сестри Мокрені, від кого вони навчилися співати, було почуто таке: «Колись сядаем на призьбі й усі співаєм любої пісні. Чи висілні, чи так які. Дядько Володька грав на гармошці. В селі було багато співучих родин. Андрушови тожє хороше співають».

Зі слів доньок співачки можна дійти висновку, що саме велика родина Чудіновичів була і є осередком збереження слов'янської мудрості і краси. У пам'яті її представників збереглися наспіви найдавнішого походження. Чудовий музичний слух, пам'ять, яскрава манера виконання виділяла та виділяє Чудіновичів серед односельчан. Прості жінки, несучи тягар щоденних родинних турбот, закарбовували у пам'яті величезні розсипи пісень, які є невід'ємною частиною їх буття. Серед розмови раптом надривно злетів голос Палажки Місюри, який підхопив гурт:

*Й усе горе, й усе горечко моє,
Потірала я здоров'ячко своє.*

*За поганим чоловіком живучи,
Поганому чоловіку годячи.*

*Поганому чоловіку годячи,
Щовечера постіль білу стелячи.*

*Із вечора постіль білу постелю,
До раночку й сльозоньками й оболлю.*

⁸ Покуть – центральний куток, найпочесніше місце у хаті, споконвічне місце для поганських обрусів (рушників) зі священними зображеннями, які передували іконам.

*Ой возьму я свой последний п'ятачок,
Да й пойду я із досади в кабачок.*

*Ой ви, люди, говоріте на мене,
Шо в корчомци свій диньочок провила.*

Потім гуртом заспівали іншої пісні:

*– І хмаритца, і туманитца,
Оженили мене – не наравитца.*

*Оженили мене, малолітнього,
Малолітнього, нерозумного.*

*Дали жінку не до любові,
Не до любові, не до розмови.*

*Як снопа зв'яже – сніп розв'яжетца,
Як словце скаже – не наравитца.*

*Повезу я жону у Давид-Городок,
У Давид-Городок да й на ярмарок.*

*Да куплю корабель за сто двадцять рублей,
За сто двадцять рублей з половиною.*

*За сто двадцять рублей з половиною,
Посадю я жену із дитиною.*

*Ой вітьор віє потихесеньку,
Корабель пливе помалесеньку.*

*А жена сидить, як свіча горить.
А дитя плаче, як ворон криче.*

*Ой вернись, мила, навари тива,
Навари тива, ожени сина.*

*– Не вернись, не вернуса я,
Ой побив ти мене, волочив ти мене.*

*Ой побив ти мене, волочив ти мене,
Чорта з два – научив ти мене.*

З роду в рід передаються пісні, легенди, казки, ігри. Найменша представниця роду Чудіновичів Ірина Зиль (1995 р.н.) наспівала «сваричецькі» приспівки:

*Товче мати мак, мак,
За ступою дяк, дяк.
– Чого, дяче, плачеш?
– Мачуха набила.
Дала кришку хліба,
Мишка вхопила.
– А де тая мишка?
– Колода прибила.
– А де та колода?
– Черви поточили.
– А де тії черви?
– Кури поклювали.
– А де тії кури?
– Шуляки побрали.
– А де тії шуляки?
– Море затопило.
– А де тее море?
– Цяцьками заросло.
– А де тії цяцьки?
– Дівки порвали.
– А де тії дівки?
– Паничі побрали.
– А де тії паничі?*

– Сидять вдома на печі.
– А ми встали й уночі
І поїли калачі.

*Виганяла бабусенька курчаточок пасти,
Сіла собі на пеньочок куделину прясти.*

*Ой хмаритьсья-туманитьсья, став дощ накрапати,
Стала наша бабусенька курчат заганяти.*

*На однеє спіткнулася, на другеє впала,
Сюди-туди повернулася та й всіх потоптала.*

*Як приїхав дід із лісу став бабу питати:
– Що це наших курчаточок ніде не видати?*

*– Ой немає, дідусеньку, нема та й не буде,
Виганяла на вулицю – зурочили люди.*

Мешканці Сварицевич добре пам'ятають традиції весілля зі всіма його обрядодіями, що виникли хтозна коли. Завдяки ритуальному призначенню вони виявилися надзвичайно живучими. В цьому легко переконатися зі зроблених записів.

Опис традиційного весільного обряду і пісень переконує в тому, що вони мають загальноукраїнську основу і локальне мелодіотонування. Запис було здійснено від представниць родини Чудіновичів: Пелагії Місюри, Віри Зиль, Ганни Холодько, Мокрені Єфимець, Ольги Полешко, Тетяни Чудінович, Віри Полешко, Лідії Степанович.

Спеціально для запису жінки одягнулися у традиційне вбрання, емоційно і щиро відповідали на запитання, красиво і майстерно співали зі своєрідною індивідуальною манерою, супроводжуючи спів відповідною мімікою. Серед співачок особливо виділялися голоси Ольги Полешко, Пелагії Місюри та Мокрені

Єфимець. Самобутнім і старовинним весільним пісням, представленим у збірці, притаманні лаконічність у використанні музично-виразових засобів, переважно унісонно-гетерофонічна фактура, своєрідна манера звуковидобування, яка характерна співочій традиції регіону. Манера відтворення весільних наспівів вирізняється глибоким грудним звуковидобуванням, наявністю імпровізаційних прийомів, відмічених мікромелізматиною, вокалізацією приголосних, глісандуванням, змінами регістрів та моментами ритмоінтонаційної варіативності, яка ґрунтується на вироблених традицією закономірностях.

У нотно-поетичних транскрипціях збережено діалектні особливості лексики співачок, мелодичну основу архаїчного викладу, варіантні різновиди одного наспіву, що мають спільну мелодію, але деякі відмінності у метроритміці та побудові мелострофи.

Загальна кількість мелотипів весільних пісень – одинадцять. Із них кожний мелотип має від 2-х до 11-ти варіантів, які в тексті позначаються відповідною цифрою з літерою (приміром 3-б). Проте, речитативно-декламаційна (переважно) мелостилістика пісень, вузький амбітус (мажорний тетрахорд, інколи із субквартою), ритмоінтонаційна подібність наспівів, спільне формотворення (від п'яти до семи мелопоспівок) – усе це свідчить про архаїку варіативного меломислення, що знаходиться в одній системі зв'язків. Як пояснюють самі співачки, «в нас Тройца – одін мотив, Купало – другий, жнива – третій», тобто кожний обряд «обслуговує» низка споріднених наспівів, яких вони дотримуються, збагачуючи індивідуальним їх відтворенням.

Упорядниця висловлює щиру й глибоку подяку народним співачкам родини Чудіновичів – хранителькам пісень старовинного обряду весілля свого села, вклоняючись за їхню генетичну пам'ять, співочий талант, доброзичливість, безкорисливість під час записувального сеансу, а також дякує всім, хто допоміг цій праці побачити світ.

*Раїса Цапун, доцент кафедри
музичного фольклору Інституту мистецтв РДГУ*

ВЕСІЛЛЯ У СВАРИЦЕВИЧАХ

Перед весіллям була сващина*. Мати із батьком ідуть напирод питати, чи піде дівка за жениха. Єк уже согласна, – то вже договариваютца, коли буде сващина.

СВАЩИНА

Сващину робили на м'ясоїди – в суботу або ниділю. Приходили батько, мати, хресні батьки, дружки. І од молодеї так само. Свати кажуть: «Ми чули, шо ви продаєте тиличку». Багато баяли. Єк уже молода согласна, то минялися хлібом.

1/7-3¹

1. *Скригнули ворітичка – свати йдуть:
– Вийди, вийди, мамо^унько, й попитай.*
2. *Вийди, вийди, мамо^унько, й попитай, –
Якщо люди добрії, то й оддай.*
3. *Вийшла, вийшла мамо^унька, спитала:
– Сторгували доничку – й оддала.*

2/8-6

1. *Ой, шоб я знала, шо свати прийдуть,
по^умила б лавки біло.
По^умила б лавки, шоб були гладкі,
сватунькам садитис...*
2. *По^умила б лавки, шоб були гладкі,
сватунькам садитиса.
По^умила б вокна, шоб були світлі,
дівочкам дивитис...*

Посватали та й сядають за стил. Лаву для молодих застеляють

* Сващина – сватання.

¹ Зліва – порядковий номер текстів, справа – номери мелодій із нотної частини. Підкресленням тут і далі зазначено тексти, яким безпосередньо відповідає мелодія із нотної частини.

кожухом. Єк ідуть на посад, то молоді бируть по бухонцу хліба і замотують його в рушник. Молода падає навколенки, батькам вклонитца. Молодий з покутя іде з хлібом, поклонитца, поцилуєтца з батьками, з сватами і йде з молододою на посад*. Там вони поцилуютца, а всі співають:

3/1-а

*За окном темна хмара, 2
За столом гарна пара.
Всі люди дивуютца,
Як гарно цилуютца...*

Як уже сядуть, то співають:

4/8-а

*Сіли пчілоньки да й на яблуньку,
дай, Боже, на цвіт добрий.
Сіли дітоньки на посадоньку,
дай, Боже, на вік довг...*

Так співали, аж плакати хочетца...

Молодий іде на свацину, то несе хліб і дві бутилки горілки. Потом молода забірає цю горілку. Її випивають і в ці пляшки вона насапає пшеницю чи жито. Затикає хлібом і вішає червону горину**. Свати її назад забірають.

Дівчині на весілля треба було вишити штирнадцять рушників – не менше. Рушники – на ікони, і рамок*** ше треба було вишити. Ше й на кожне рамка – рушник. Колись давно, то цих рамок не було.

На свацині рушники давали батькам, хресним, братам да дружкам. Рушники дає і чіпляє на плечах. У нас ше й зараз віша-

* Посад – місце за столом, де сидять наречена і наречений під час весілля.

** Горина – нитки для вишивання, переважно червоного кольору.

*** Рамка – вишита картина.

ють. Колись – то давали намітки.

Хрищоних і родню молодого обдаровували подарками, а як когось ни обдаровували, то вже – на весіллі.

Молодому мусово треба було сорочку нашити, ше й пазуху такую. Вишивали горинню: чорним і червоним. Узори були всякіє – квітками.

5/6-г

1. Там на морі, на камені, ой,
Там на морі, на камені
Купалиса да два анголи¹.
2. Купалиса, ізмовлялися, ой: 2
– Ходи, братко, на заручини*.
3. Ходи, братко, на заручини, ой 2
Таньочку да заручвати.
4. Таньочку да заручвати, ой 2
Й од матинки да одлучвати**.
5. Й од матинки й одлучвати, ой, 2
До сьвокрухи да прилучвати.
6. Й од матинки й одлучимо, ой, 2
До сьвокрухи да й прилучимо.

6/6-е

1. Викотили, покотили, ой 2
Да по вулиці бочку,
2. Виманули, висватали, ой 2
Да й у свашиньки дочку.
3. Ой, ми її ни котили, ой, 2
Сама воџна поџкотиласа.
4. Ми ж її ни сватали, ой, 2
Сама вона напроџсиласа.

¹ Так само і далі розспівується кожна строфа.

* Заручини – обряд, у якому дівчина і хлопець, що мають намір одружитися, оголошуються нареченою та нареченим.

** Одлучвати (відлучувати) – відокремлювати від кого-небудь, позбавляти зв'язку, порушувати стосунки з ким-небудь.

7/7-є

1. *Ой, запита Таньочка, запита,
Чирвоная хусточка нашита.*
2. *А хто ж єї запивав? Й увесь рід
Да єк єї матинька й наперед.*

На свацині вже договоратца, коли буде весілля. Хто жеде дві ниділі, а хто – три.

ВЕСІЛЛЯ

ЗАПРОСИНИ

На весілля запрошував хто-небудь із родних. Мати да батько хазяюють, а от сестра чи брат закликавають. Молода ни просить.

СУБОТА. КОРОВАЙ

Пекли коровая в молодого. Пекли два короваї, щоб була пара. Одного коровая носили до молодеї, другий – для роду молодого. На коровай позвуть батька да матера, да все. А типер вже крозки* більш запрохвають**. Хрищоних зовуть, брат, сестра, дядько та тітка рідні. Богу помолятца – тоді вже розчиняють коровая. Хрищона помие руки і хтось її помагає розчиняти в ночовках тісто. Хрищона місила. А буває, шо вона непарна – вмер чоловік – то вже ни йде до коровая, вже хто другий місить. Вдова коровая ни робила.

Муки треба, мо', й ведро. Єйца б'ють у коровай, сахар сиплют, масло, копійки кидают да пшеницу.

8/7-а

1. – *Ой, а де ти, жинишок, воду брав,
Хто ж тобі ко'рвая розчиняв?*

* Крозки – трішки.

** Запрохвати – запрошувати.

2. – Брав я водицу й нагорі,
Розчиняли ко́рволая й мати́рі.
3. Брав я водицу в криници,
Розчиняли ко́рволая сестрици.
4. Брав я водицу й у броду,
Помішали ко́рволая всі в роду.

Муку на коровай мололи вдома в жорнах. Мука була біла, пшенична, а ше, мо', й тоді давніше – то житня була. Бог його знає.

Єк коровай всадили в піч, то коровайниці танцювали із лопаткею такою, що хліб сажили. Потом, як потанцювали, ти й лопаткею тею били по головах мужиків. А мужики обізатильно сиділи на покуті: батько, брат, дядько.

9/3-д

Ко́рволайнички-душки, 2
Да стилите подушки,
Да всі ни лягайте –
Ко́рволая доглядайт...

10/3-д

Ко́рволайниці й важни, 2
Да ни будьте ж ниважні –
Й у хміль ни влигайте,
Ко́рволая доглядайт...

11/3-д

Ой, а де ж тая пошла, 2
Шо в піч ко́рволай нисла?
Десь на меду запіласа –
Ко́рволая забулас...

12/4-а

Хвалиласа ко́рволайни́ца,
Шо я маю сем сорочок.
Одна – на мни, а друга – в франні,

Й а штифи – й у куделиц...*

Ше перед весіллям – в п'ятницю чи четвер – різали лозу на шишки, щоб позатикати в коровай. Брала гілки, які розходилися: три – по дві і дві – по три, щоб було до пари – шість і шість. Єк пекли коровай, то беруть прісне тісто і обкрутують тим тістом тиї шишки і запікають у пичі.

Єк спекли коровай, то виносять його і ставлять на стіл у хаті, да й сядають і п'ють. Спивають коровайні. І так писні спивають, пудводять. Тих пісень не передумати.

13/7-в

1. *Ой питавса Іванко в батька свого:
– Чи висока шишиничинька й на новіни**?*
2. *Чи висока шишиничинька й на новіни,
Й а ше вищий ко'ровай на столи?*

А ше од молодеї свати приходять. Приходять батьки, хрищоні і ше, мо', й хто. Їм треба викупити коровай. Батьки молодеї ложать гроші на коровай – це й коровайницам за те, що напекли.

14/11-б

1. *Ой, а де подівса, а де поїхав господар?
Нихай викупить од ко'ровайниц ко'ровай.*

Викупили. І вже вони сідають і п'ють.

Коровай стояв на столі, а на другий день його вбирали і заносили в комору. Все весілля він стояв у коморі.

* Куделица (куделя) – прядиво, намотане на кужілку.

** Новіна – урожай нинішнього року.

НЕДІЛЯ В МОЛОДОГО

ВБИРАННЯ КОРОВАЯ

В неділю в молодого вражували* коровая. Брали шишки і затикали їх у коровай. На шишки чипляли квітки з бомаги, ялину, овес, калину, барвінок.

15/7-є

1. *Ой притуга, дивочки, притуга,
Да ідіте по калину й до луга.*
2. *Наламайте калиноньки вище й сибє,
Вбиратимем ко'рвая й хороше.*

16/1-а

*Вбирайса, ко'рваяю, 2
У зиленую руту,
Й у калинові квіти,
Шоб любилса дити.*

17/3-и

*Наш ко'рвай – тісто,
Да литів через місто,
Да литів через ринок,
Увобравса в барвінок.*

Вбрали коровая. Молодого садят за стіл, да вже йдуть до церкви. Молодому в дорогу дають гроші. Хресний на рушнику несе хліб.

* Вражувати – наряжати.

НЕДІЛЯ В МОЛОДОЇ

В неділю раненько приходили дружки вбирати молоду. Мати молодій мила голову.

18/6-е

1. *Мамо^унько ясна, ой,
Мамо^унько ясна,
Дай міні на косу масла¹.*
2. *Дай же мні на косу масла, ой, 2
Шо я твої ко^урови пасла.*
3. *Да й од роси до роси, ой, 2
Дай масла на коси.*

Дружки заплітвали льоном косу. Косники чипляли довгие, винок. Винок такий виликий з бомаги плили і на голову накладьвали. Такіі пір'я довгие робили з зиленої бомаги. Лент багато начіпивали, наміста. Батько кладе на бухонець хліба вельон, да вже із того хліба знімає і на голову накладьває.

19/7-в

1. *Ой, ходила Ганьочка в вишньов сад,
Да на єї го^уловоньку всьой цвіт упав.*
2. *Да на єї го^уловоньку всьой цвіт упав,
Да на єї го^уловоньци й розцвітав.*
3. *Ох він мою го^уловоньку й убілив,
Він мою родиноньку звісилив.*

Молода була в білому. Взута, в чому пришлос. В нас жиди лавочки мали, то, може, шо й було. Жидові треба було метр (центнер) пшениці дати, щоб ту блюзочку купити. Молоду вбрали і садят за стіл. Бируть два бухонці хліба, замотують у рушник і вона йде. Брат виде на посад. Садовили на кожух чи подушку.

20/9-а

1. *Ой брат систру да за стіл виде,
да калину й малину,*

¹ Так само і далі розспівується кожна строфа.

- Ой брат сестру да й навчає,
чирвону ягодин...
2. – Ой будь, сестро, да покірняя,
да калино й малино,
Ой будь, сестро, да покірняя,
чирвоная ягодин...
3. Май свікорка да й за батинька,
да калино-малино,
Май сьвокровку да за матиньку,
чирвона ягодин...

ВІНЧАННЯ

Єк ішли винчатися, то мати благословляла: «Благословляю на вік довгий, на щасливу житку. Шоб довго жили, шоб ни обижали один одного». Молода колись кланялася матирі в ноги. Падала навколенки.

21/7-в

1. *Ой ни шкодуй, Ганьочко, й поклону,
Да вклониса низенько й кожному.*
2. *Да вклониса низенько, й низько до ніг,
Нихай тобі благословить й Господь Біг.*
3. *Нихай тобі благословить й ясна зора,
Нихай тобі благословить й мати твоя.*
4. *Нихай тобі благословлять й зорниці,
Нихай тобі благословлять й систрици.*
5. *Нихай тобі благословить вся родина,
Шоб була доріженька й щаслива.*

22/7-в

1. *Да споможи, братику, споможи,
Воронії коники запражи.*
2. *Воронії коники запражи,
Ти ж мене до шлюбоньку й завизи.*
3. *Да й на тую гіроньку крутую,
Да й у тую церковку святую.*
4. *Ой на теї гіроньци мед-віно п'ють,
Там мене мо'лодую й давно ждуть.*
5. *Там мене мо'лодую й давно ждуть,
Там мене мо'лодеї шлюб дадуть.*

Єк ішли до вінчання, то дружки вели молоду. Хресний на рушниках ніс два бухонці хліба. Од молодеї несуть ікони. По дорозі до церкви співали:

¹ Так само і далі розспівується кожна строфа.

23/6-є

1. *Танечка до шлюбу іде, ой,
Танечка до шлюбу іде
Пуд рукою шубу несе¹.*
2. *– Ой дівочки-голубоньки, ой 2
Ни мніте меї шубоньки.*
3. *Моя шуба, ни тут ткани, ой – 2
Із Варшави прислана.*
4. *Шили її шивці-кравці, ой 2
Мої молоді Таньочки.*
5. *Шили її, вишивали, ой, 2
До шлюбу да готували.*

24/6-є

1. *Полніте два соколики, ой 2
До батюшки й у покоїки.*
2. *Дайте батющі знати, ой – 2
Відем дітей винчати.*

25/7-д

1. *Попе, попе, батьку наш,
Да й одчини церковку й протів нас.*
2. *Да й одчини церковку й протів нас,
Бо відемо дітоньки в Божий час.*

Біля церкви молоді сходятьца, цилуютца. Вдома молодій чипляють дві квіточки, а біля церкви одну знимають і чипляють молодому. Потом роду молодого шують квітки. Перев'язують рушниками хресного. Старша дружка молодому чипляє ленту і вже тоді ідуть молоді в церкву. Вінчуютца так, як типер. У церкві, єк уже скоро вінки накладьвають, тоді дружки перед пристолом розплітьвають косу. І тоді вже ці вінці будуть накладивать. Вінці тримають дружки. Дружок – над молодим, а над молодею – дружка. Єк вінчили, то стелили молодим пуд ноги рушника. Єк виходили із церкви, то молода тягне його за собою, щоб дружки замож ішли. На ганку молоді обсыпали усіх зерном і цукерками – да й діти хапають.

ПІСЛЯ ВІНЧАННЯ

Повінчили, да вже йдуть з церкви да співають:

26/4-б

А ми в церкві бували, 2

А ми диво відали:

*Ой на столці лжить два вінці,
а третій – на головонц...*

27/3-а

Подманули ж попа, 2

Як доброго хлопа:

*Дали ж йому повзолотого
За женишка молодого,
Гривоньку й да маленькую
За дивочку мо'лоденькую,
Срібрану да тарілочку
За мо'лоду дивочку.*

По дорозі до хати співали:

28/10-в

- 1. Да заржали кони в зилений дуброви –
Зачула матинька, сидячи в комор...*
- 2. – Ой цитъте, сусіди, да ни гомоните,
Вже моя доничка із вінчання їд...*
- 3. Вона на головци да виночок має,
На правій рученьці да перстьонок сяй...*

Ідуть молоді, а їх на дорозі переймають – виносять стола. На ньому лежить бухонець хліба, соль і букет квітів. А вже, щоб дали молодим дорогу, то ставили їм горілку.

¹ Так само і далі розспівується кожна строфа.

29/7-є

1. *Ой сусідочки, вороги,
Да ни пириходьте й дороги.*
2. *Да нихай пирийде Господь Бог,
Да нихай пирийде батько мой.*
3. *Да нихай пирийде ясная ж зора,
Да нихай пирийде матинька моя.*

ЗУСТРІЧ МОЛОДИХ ПІСЛЯ ШЛЮБУ

Перед хатою молодеї співають:

30/6-б

1. *Встричай мене, моя мамонько, ой,
Встричай мене, моя мамонько,
З густими хлібами¹.*
2. *З густими хлібами ой, 2
Солодкими мидами.*
3. *Солодкими мидами ой, 2
Ясними свічами.*

31/7-в

1. *Ой мітьона вуличинька, всі двори,
Да застилай, матинько, всі столи.*
2. *Застилай столи картами* –
Їде твоя доничка з панами.*

32/7-є

1. *Вийди, вийди, матинько, з свечами –
Вже ми твою доничку звинчали.*
2. *Вийди, вийди, батинько, з бухонцем –
Приїхала доничка з молодцем.*

* Карта – чотирикутний візерунок, малюнок на тканині (тут – на скатертині).

¹ Так само і далі розспівується кожна строфа.

33/7-в

1. Ой була я, мамо^унько, в Божому дому,
Да ни рада, мамо^унько, я йому.
2. Там мою й кісоньку й розлили,
Там мої слізоньки й розлили.
3. Розлили русу косу й по плічку,
Да розлили слізоньки й по личку.

34/3-д

Да тирид дверми верби, 2
А на тих вербах квіти,
Ой стричай, стричай, моя матинько,
свої ріднії дит...

35/6-є

1. Питаласа мати дочки, ой,
Питаласа мати дочки:
– Чи горіли хо^роше свічки¹?
2. – Ой горіли й палали, ой, 2
Єк на шлюбю стояли.
3. Да на мене й попи, й дячки, ой, 2
Шо в мене чорни й очки.
4. Да на мене задивилиса ой, 2
У книгах помилилися.

36/7-в

1. Приїхала доничка з вінчання
Та й просила матиньки снідання:
2. – Ой, чи вдома, мамо^унько, до^умувала,
Чи для мене сніданнічко й готувала?
3. – Ой я вдома, доничко, й до^умувала,
Я й для тебе сніданнічко й готувала.

Молодих зустрічають на порозі батьки. Батько виходить з бухонцем, а в бухонці свічка стоїть. А мати вже – з медом. Перш молодим дають мед, а потом – всім гостям. Батько три рази под-

нине той бухонець, молоді пройшли, і каже: «Всі гості, заходьте до хати». В хаті молоді ходять три рази кругом стола. Молодих садили каля покутя.

ОБІД У МОЛОДОЇ

37/7-Д

- 1. Я в церков ішла дівкою,
А з церкви вийшла жінкою.*
- 2. Я силом ішла павою,
Ой, а за стол'ом сіла панною.*
- 3. Мине рідна матусинька ни впізнала,
Вона мине панянюкою назвала.*
- 4. Ой, накрыйса, панянючко, платочком,
Шоб ти ни припала пилочком.*

На покуті батьки садовили самих почотних гостей: хрищоних, старших людей. За стіл садовили рід молодого, а рід молоді ни сідає – вони вгощають гостей.

38/6-є

- 1. Витоптана стежичка, ой,
Витоптана стежичка
Од припічка да до покутя¹.*
- 2. Витоптала свашинька, ой, 2
Тарілочки носячи.*
- 3. Тарілочки носячи, ой, 2
Любі гости просячи.*

Першу чарку пускали батьки молоді. Вони перші випивали. Випивка починаєцца з покутя і на покуті кончаєцца. Колись на весіллі стопка була їдна. Їднею стопочкою – «наперсточком» – носять від покутя до покутя. Пока дійшла – вип'є, а нима чим

¹ Так само і далі розспівується кожна строфа.

закусити. Колись в давнину ставили млинці. Розколотять житньою мукою да напечуть кожному по млинчику. Сира тако ріденько намнуть, сала понасмаживають, да вмочають. Капусту якую поставлять чи огурки. Хто багатший, то теля заб'є. Да борщ, да каша – да й всьо.

39/1-в

*Їжте кашоньку до дна, 2
В нас ко'рівонька й одна.
Да й тая спузналася –
В питрївку тилилася...*

Горілки нароблять хлібною. Вечно хліба ни було, бо ж зерно – на хліб. Було, шо наженуть горілки, а з тої браги хліба напечуть. Гнати боїлися, то ховалися в лісі. А хто багатший, то купляли – пан мав спиртзавод. Багато й не було. Хіба колись так пили? Як п'ють, то приказують: «За мир і спокій і ше по такій!»

40/7-в

- 1. Ой просимо, гостоньки, просимо,
Ми для вас полумиски носимо.*
- 2. Ой просимо, гостоньки, на шо Бог дав,
Бо на тее господар го'рував.*
- 3. А на тее господиня го'рувала,
Шоб з миром Божим поживала.*

41/3-є

*Просимо поживітиса, 2
Ви на нас ни дивітиса,
Бо ми з гетїї хати –
Та будем вас прохат...*

Запоріжні стояли пуд вікном і мусово їх вгостити. Єслі ни вгостиш, то забора звернуть, чи дрова пиринисуть, чи ше шо. На комін скло покладуть.

Посиділи, ти й уже ідуть на танци, а рід молодого іде по ко-
ровая.

42/3-а

*Свато^оньку-ко^оханчику, 2
Пусти нас до танчику
Суконьки промахати,
Ниженьки проламати...
В нас ноги ни кривеї,
А сукенки ни чужей...*

Грали гармошка і бубон, в крайності, – баян. Грали вальси, польки да гопакі. Всі танцювали. Гето типер етиї естради – там вся молодьож, а старики збоку.

Ето ек ідуть по коровая, то спивали:

43/1-в

*Йваночко од'їщає, 2
Таньочку й покидає.
Лучи було б ни знатиса,
Як типер остатис...*

Батьки молодого остаютьца вдома, а вже хрищоні і близькі родичі ідуть з тим коровайом назад.

44/6-г

- 1. Мати сина виражала, ой,
Мати сина й виражала,
Вражаючи да й навучала¹:*
- 2. – Ни пий, синку, з першого кубка, ой, 2
Злий коню да й на гривоньку.*
- 3. Злий коню на гривоньку, ой, 2
Сам собі на чуприноньку.*
- 4. Шоб чуприна блищила, ой, 2
Тецинька да й научала.*

45/7-в

- 1. Ой, ни сиди, Йваночку, ни сиди,*

¹ Так само і далі розспівується кожна строфа.

- Да пойти по садочку й походи.*
2. *Да нарви ж вишеньок кишеню,
Да давай тещиньци й по жмені.*
3. *Вона тобі вишеньок зкоштує,
Вона ж тобі доничку й дарує.*

46/11-а

1. *Ой збірайтися, й усі зіроньки, в громаду
Да й поїдимо да й усі разом на войну.*
2. *Ой і встанимо із своїм танком пуд ганком
Да й розоб'їмо камінну стину, шо замком.*
3. *Да й розоб'їмо камінну стину, шо замком
Да й заберемо молоду Таньочку, шо з вінком.*

47/6-є

1. *Ой, димно в полі, димно, ой,
Ой, димно в полі димно
Да нічого ни видно¹.*
2. *Оно видно литван* їде, ой. 2
А шо в тому литвані?*
3. *А шо в тому литвані, ой? 2
Молодий да із сьострами.*
4. *– Ой систрици-по'радници, ой, 2
Да пурадьте мні децо.*
5. *Єк мні в тестя на дворі стати, ой, 2
Єк тестя назвати?*
6. *– Ни журиса, братийко, ой, – 2
Ми тестя ізвоюємо.*
7. *Ми тестя ізвоюємо, ой, 2
Комірочку розграбуємо.*
8. *Ми ж його й у пель заткнем, ой, 2
Таньочку до сибє озьмем.*

* Литван – тут: мощений віз.

Єк нисуть до молодеї коровай, то першим іде сват і нисе два бухонці хліба у рушнику. Потом уже коровай нисуть, ти й тоді – всі люди. Єк уже свати прийшли з коровайом, то тут їх стрічають батько з хлібами, мати у вивернутому кожусі. Перед порогом ставлять на стіл коровай да й співають:

48/7-в

1. *Да прийшов зяченько до тестя в двір,
Стукнув чоботочком й об поріг.*
2. *Стукнув чоботочком да й питає:
– Чи є моя Таньочка, й чи нимає?*
3. *Чи є моя Таньочка, й чи нимає –
Із чужими ковалерми й гуляє?*
4. *– Ни гуляю, Йваночку, ни гуляю,
Я ж тебе, мо'лодого, дожидаю.*

49/6-є

1. *Ой пусти, свату, в хату, ой, 2
Бо наробимо сміху¹.*
2. *Бо наробимо сміху, ой, 2
Подирявимо стріху.
(Бо підпалимо стріху)*
3. *Буде стріха горіти, ой, 2
Будуть свахи да руки (ср..и) гріти.*

50/6-є

1. *А ми люди подорожній, ой, 2
А ви, суки запо'рожній.*

А тиї, шо в хати, співають:

¹ Так само і далі розспівується кожна строфа.

* «Живий» вогонь – давні уявлення про очищувальну і зцілюючу силу вогню (архаїчний культ вогню). Розведення «живого» вогню символізувало початок нового життя, захист людей від нечистої сили і чарів.

51/6-є

1. *Наші свахи-чорчухи, ой, 2*
Да посъцели панчохи.
2. *Да пусьтіте погрітиса, ой, 2*
На печі обсушитиса.

Колись, щоб був «живий» вогонь*, стріху обривали і палили. Потом через той огонь скачуть, танцюють. Протопчуть, і вже через той огонь заносять короваю до хати. Обходять три рази кругом стола і ставлять на столі. І вже молода сидить за коровайом. Біля молодої сідає її брат, а молодого ни пускають, поки не викупить молоду.

ВИКУП МОЛОДОЇ

52/7-в

1. *Ти, мо'лодий Йваночок, – нима со'рома,*
Шо далеко й од тебе твоя жина?
2. *Ой да вийми, Йваночок, троячка,*
Да викупи жіночку з со'рома.

Брат каже молодому, щоб викупляв свою жінку, а – ні, то одріже їй косу. То вже молодий дає гроші цьому брату, щоб вже коси ни різав. Брат в руках держить ножа. То це вже так лякає, шо косу одріже. Торгуютца. А потом ше дружка «скаче»: «Дай гроші. Мало. Дай більш».

53/6-є

1. *Наша дружка, як дуб скаче, ой, 2*
А за нею байструк плаче.
2. *Ни плач, ни плач, байстручиньку, ой, 2*
Дам хліба да й у ручиньку.
3. *Я ни хочу хліба брати, ой, 2*
Я'но хочу цецину ссати.

54/3-и

*А в куточку кружка стояла,
А в ту кружку кішка насцяла.
Дайте тую кружку –
Ми напоїм дружку.*

Поторгуютца, потом уже брат оддає молоду.

55/7-г

1. *Ой татарин братічок, татарин
Да против систрицу задаром.*
2. *За русую косоньку з'їв шостак,
А білие личенько пошло й так.*

СКРИВАЛЬЩИНА*

Молоді посідали радом, і типер уже на молоду вішають скривальщину. Входять хресні молодеї з таким виликим кийком** і стукають ним об балку:

– Старости-постарости! Благословіте молоду в дорогу скрити. Першим разом!

Всі: – Бог благословить!

– Другим разом!

Всі: – Бог благословить!

– Третім разом!

Всі: – Бог благословить!

І вже хрищона на той кіль зав'язує скривальщину. Колись-то був рушник, тепер, то вже матерію куплять – 3-4 метри, таке біленьке. Три рази тею палкою обводять гостей і вже на молоду чипляють.

* Скривальщина – скривати (скрити) молоду – одягати на голову молодої головний убір заміжньої жінки.

** Кий, кіль – палиця, дрючок.

56/5-г

1. *Ой мамонько да й го'лубонько,
Скрий мою да го'ловоньк...*
2. *Ой скрий мою да го'ловоньку,
Бо я їду й у дорожиньк...*
3. *Бо я їду й у дорожиньку,
Подивлюса на обороньк...*
4. *Чи обора там но'венькая,
Худибонька да рабенькай...*

ЗДОРОВУВАННЯ МОЛОДОЇ

Скрияють молоду, а потім вже кажуть: «Благословіте молоду здарувати». Постукають тею палкою, ту палку – на плечі, і нисуть здарувати молоду. І вже вішають подарки на той кіль: хто шо. Спочатку мати, батько здаровують, потім – хрищоні, рідні тьотки, дядьки, а потім – уже всі гості. І ше й кричать: «Мало! Мало!». А хрищоні ше й тую палку поднимають. Колись давно, то на весіллі подарували хусточку батістовиньку і ручника колючого, ведро пшениці чи поросючка, а тепер дарують – на вік хватить. Гості п'ють-гуляють. Єк уже здаровують, то співають:

57/2

*Ступлю я на калину, 2
Гукну я на родину:
– Ой прибудь, прибудь, мо'я родино,
єк мой му' дарувать.*

58/5-а

*А в нашеї Ганьочки –
Да й віликая родина:
Ой, єк скинутса да по шеляжку*,
да буде гроший скринь...*

* Шеляжок (шеляг) – старовинна найдрібніша польська монета давніх часів.

59/5-г

1. *Ой мамо́нько да го́лубонько,
Збірай мою всю ро́диноньк...*
2. *Збірай мою всю ро́диноньку –
І бідную, і багатуй...*
3. *Багатая буде дарити,
А бідная – благословит...*

ВІД'ІЗД МОЛОДОЇ ДО СВЕКРУХИ

60/10-г

1. *Ой ни позни мене, да мо́я мамо́нько,
Ой ни позни мене, да мо́я ріднай...*
2. *Ой, бо нам судитса в бору почувати,
З павиного пір'я постиль білу слати.*
3. *З павиного пір'я постиль білу слати,
Зиленую руту й у го́ловки класти.*
4. *Зиленая рута в го́ловах помнетса,
А мни молодеї гуляння минетс...*

61/11-б

1. *Сядьмо, мамо́нько, повічераймо зо мною
Й, повічеравши, да й подилимса з тобою.*
2. *Тобі, мамо́нько, клітка* й повітка**, й комора***,
А мні, мамо́нько, скриня й пирина, й ко́рова.*
3. *Ко́рову видуть – ко́рова риве з-за гір'я,
Бо ж вона чує твеї матиньки подвір'я.*

Це вже співають, як забирають молоду.

* Клітка (кліть) – відокремлена комора для зберігання зерна.

** Повітка (повіть) – господарське приміщення для утримання свійських тварин, або зберігання сільськогосподарського реманенту та різного майна.

*** Комора – приміщення у житловому будинку, де тримають продукти харчування, хатні речі тощо.

62/6-є

1. *Пойламни, мати, рожу, ой, 2*
Да знімай Матір Божу.
2. *Да давай дочці в руки, ой,*
Нихай їде до свікрухи.

63/6-д

1. – *Покуте моє, покуте, ой, 2*
Хто ж тебе шануватиме?
2. *Хто ж тебе шануватиме, ой, 2*
Щосуботи шаруватиме?
3. – *Остаєтса менша систра, ой, 2*
Вона мене шануватиме.
4. *Вона мене шануватиме, ой, 2*
Щосуботи шаруватиме.

64/6-а

1. *Ой ни плач, мо'лодая, ой 2*
У нас хата новая.
2. *В нас окна пошальовани*, ой, 2*
А двера помальовани.
3. *З-пуд припичка вода тиче, ой, 2*
Соненько тифужки тиче.
4. *У нас верби-грушки родять, ой, 2*
В нас хо'роше дивки ходять.

Єк забирають молоду, то молодому треба викупити постиль у дружки. Хрищона коло теї молодєї, коло постелі гледіла. Або ше садовлять яких хлопцов молодих, або сестру малу і викуп-

* Пошальовани – обрамлені шалівкою – тонкими дощечками товщиною 1 дюйм, часто з рельєфними профілями.

** Приданки (придани) – весільні гості від нареченої, які прямують із нею в дім нареченого.

*** Бодня – дерев'яна низька діжка з кришкою.

**** Кухор (куфер) – великий дерев'яний ящик (часто окований).

***** Куль – обмолочений і обтрушений від полови сніп жита, що використовується для покрівлі.

ляють. Оньо як прибаювала: «Сестру годувала, пір'я дерла, подушки робила». Викуплять ту постиль і вже запрягають коней, і ту постиль – на коней або приданки** нисуть. Колись до пари слали приданок. Приданкам давали бухонець хліба, горілки чи вина в постиль. Приданки тим вином частують. Колись давно, то несли, а типер – вже й гето забудуть.

Раньше обично молоду кіньми забирали. Гето типер ідуть пішки. На віз приданки ставили бодню*** – колись в неї одежу складали. Кухри**** – то вже позній. Молоді сідають, хрищоні, дружки. Коровай несуть і вже куль***** соломи подпальовують. Треба через огонь переїхати. Да ше стреляють. Всі плакали, як молода од'їщає.

65/10-а

1. *Дайте ж Таньочки да цибулі в очі,
Да нихай заплаче, й од матиньки йдуч...*
2. *Да нихай заплаче, да нихай затужить,
Да нихай побачить, шо в батька (матера) заслуж...*
3. *Ни корови, й ни кози,
Тильки верчикчок* лози.*
4. *Шоб постолики плила,
А босая да ни ходила.*

66/7-ж

1. *Зобірайса, Танєчко, зобірайса
Й у білою свиточку** й удивайса.*

67/6-є

1. *Ой ни плачте, дивки, по мни, ой. – 2
Остаетса жинихи мої.*

* Верчикчок (верчик) – скручений жмут чого-небудь, або що-небудь загорнене, згорнене; згорток.

** Свиточка (свита) – старовинний довгополий верхній одяг, зазвичай з домотканого грубого сукна; сіряк, сірячина.

*** Потрухли – від давності зробилися крихкими, ламкими, перетворилися на порохно, зогнили, зотіли.

68/7-б

1. *Надобраноч, товаришки, – вже я йду,
Більш з вами на горішки й ни пойду.*
2. *Нихай мої горішечки ночують,
Нихай мої товаришки жалують.*
3. *Горішечки на ліщини потфухли***,
А дивочки з дружечками поухли.*

69/6-є

1. *Загрібай, мати, жар-жар, ой, 2
Буде тобі дочки жаль-жаль.*
2. *Замітай мати попіл, ой, 2
Ми твою дочку схопим.*
3. *Схопимо рученьками, ой, 2
Повиземо кониченьками.*
4. *Схопимо біленькими, ой, 2
Повиземо вороненькими.*

70/6-є

1. *Ой просіте, дивки, Бога, ой, 2
Шоб дуга* по'ламалася.*
2. *Шоб дуга по'ламалася, ой, 2
А супоня** по'рвалася.*
3. *А супоня по'рвалася, ой, 2
Дивонька да й осталася.*
4. *А ми дугу другу зробимо, ой, 2
А супоню наточимо.*
5. *А супоню наточимо, ой, 2
Дивоньку да й подточимо.*

71/6-є

1. *Прошила мати дочку, ой, 2
У зиленім садочку.*

* Дуга – частина кінської упряжі з зігнутого тонкого стовбура дерева.

** Супонь (супоня) – ремінь, яким стягують хомут, запрягаючи коня.

2. *Єк натившись, то скаче, ой, 2*
Єк проститса, то плаче:

72/6-в

1. – *Мої милії сусідочки, ой 2*
Чи ни бачили дочки?
2. – *Ни бачили, ни відали ми її,*
Оно чули голосочок та й її.
3. *Оно чули голосочок та й її,*
Да й у того Іванка на дворі.

ПРИЇЗД МОЛОДИХ

А мати молодого вже в хати жде да й співає:

73/11-в

1. *Ой да темная, да й нивидная ночинька,*
Зажуриласа да Іванкова матинька:
2. – *Ой за чим-яким да мого синонька й нимає,*
Ой за чим-яким мого рідного й нимає?
3. *Ой да десь його да з-пуд яруньки* згубили,*
Ой да десь його із коничинька зсадили.
4. *Ой да десь його із коничинька зсадили,*
Ой да там йому молоду Таньочку дарили.

74/6-є

1. *Я ни буду усю нич спати, ой, 2*
Буду сина-соґола ждати:
2. *Чи ни їде мій синонько, ой, 2*
Чи ни визе мні нивісточку –
3. *Вісокою, як ялина, ой, 2*
Чирвоную, як калина.
4. *Іще й вища й од ялини, ой, 2*

* Ярунька (ярка) – молода вівця, що не ягнилася.

Ше хоріша да й од калини.

Єк приїхали молоді, то біля воріт знов вогонь палять. Свікруха вже виверне кожуха, да вже зустрічає з медом, да батько – з бухонцем да свічкою.

75/10-а

*Ой знати, знати, шо чужая ж мати –
Вивернула кожуха да й іде ж лякати.*

Зразу всі, хто приїщив, то сідали за стіл. Вгощали їх.

76/6-є

1. *Давай, мати, вічерати, ой, 2
Остаємса да ночувати.*
2. *Типер ноченька темна, ой, 2
Доріженька ни певна.*
3. *Шоб з дорожки ни зблудити, ой, 2
Шоб чого да ни згубити –*
4. *Ни бодиньки з замочком, ой, 2
Ни Таньочки з виночком.*

Потом уже перепіває рід молодого, а приданки да хрищона молодеї йшли постиль слати. Брат молодеї постиль стереже, шоб ніхто нічого ни зробив. Єк уже стелють, то дрова подложать, води наллють, то якусь ляльку зроблять. Єк уже ложать спати, то молодий у молодеї знімає винка, а свікруха дає молодій хустку. Колись завівали наміткою*, а типер уже не. Да вже вона з хусткою пошла спати. До комори віде молодих свікруха.

* Намітка – покривало з тонкого серпанку, яким зав'язують поверх очіпка голову заміжньої жінки.

** Сокотати (сокорити, кудкудакати) – видавати короткі уривчасті звуки «ко-ко».

*** Сідало – перекладина, жердина у пташнику чи повітці, на яку сідають на ніч кури або індки.

КОМОРА

77/3-д

*Наша курка сокоче** , 2
Да на сідало*** хоче,
Наша Таньочка – мо'лоденькая:
вона спато'ньки хоче.*

78/3-д

*Наший півень сокоче, 2
Да на сідало хоче,
Наший Іванко – мо'лодесенький:
він спато'ньки хоче.*

79/10-б

- 1. Віди міне, мати, до ко'мори спати –
Хочу з твоїм сином да й по'жартуват...*
- 2. Хочу з твоїм сином да й по'жартувати,
Біліє личенько да й по'цилуват...*

80/3-і

- 1. По'ложили штири ноги спати,
А п'яту, коротку, за го'рілку солодк...*

Колись клали спати молодих в клеті. Клеть була окремо від хати. І була вона без вікон і без печі. Спали вони в теї клеті цілий рік. Сім'ї були виликі, да й нима де спати. Всі молоді там були.

81/7-ж

- 1. Ой казала Таньочка Йванкові своїму,
Шоб він зробив вокеничко в комірку.*
- 2. Шоби туди соло'вейко залітав,
Шоби нас по'раненько пробужав.*
- 3. – Бо й у мене свікруха лихая,*

- Да ни буде й по'раненьку й будити.*
- 4. Да ни буде й по'раненьку й будити,
Вона піде до сусіди й судити.*
 - 5. – Ой у мене нивісточка линива –
Спить вона до зиходу сонийка.*
 - 6. Як в головку сонийко притиче,
Тоді вона з коміроньки й утіче.*
 - 7. Вже чужая худобонька з роси йде,
Ще-но моя нивісточка з клеті йде.*

ПОНЕДІЛОК

На другий день вранци свікруха будить молодих. Молода горілкею умиєтца і рушником витерлася. Таке було заведеніє. Чого воно так було? Бог його знає.

Вранци нивістка замітає хату, а хлопци назад смітте одкидають – це так дражнятца. Кажуть, що молода ни вміє замітати. Це вже хочуть, щоб молода дала викуп. Дасть хлопцям пляшку, ти й тоді вже заметиє хату.

Вранци дружки од матира молодеї несли сніданнє.

82/6-є

- 1. Ой чи ж то теє сило, ой, 2
Шо, казали, висело?*
- 2. Ой чи ж то тая хата, ой, 2
Шо, казали, багата?*
- 3. Чи ж то тая вуличинька, ой, 2
Де наша систричинька?*

83/6-є

- 1. Устань наша систричинько, ой, 2
Вмий своє біле личинько.*
- 2. Умий личко горілкою, ой, – 2
Вже ж ни будиш дівкою.*
- 3. Умий личко водицою, ой, – 2*

Вже ти будиш молодицюю.

84/7-і

1. – *Ой здорова, систричинько, чи ще жива,
Чи ще ж тибє сьвокровка ни набила?*
2. – *Ой ни била, систриці, ни била,
Оно рано по водицу збудила.*

Несли сніданне, хто шо має: яєць напече мисочку, то ковбаси тарілочку, то мняса.

85/3-и

*Ой добрії вісти,
Шо нисуть молодим їсти:
І курата, й гусята,
Сивії да голуб'ят...*

86/3-в

*– Послала нас мати 2
Донички й одвідати:
Чи давали її снідат...?
– Єк учора й пообідала,
А типера ни снідал...*

Дружки ше й тії рушники нисуть і вже хату вбірають. Обізательно повішають рушники, тюль на окнах, і настільника*. Молода на колок рушника повісить, руки втирати.

87/5-б

*Подякуйте да молодуси
Да за тонкі й обрусии**.
Шо вона й ни спала, рано й уставала,
обрусии готувал...*

* Настільник (настільник) – скатерка, зазвичай домоткана чи вишита.

** Обрус – скатертину, настільник.

Раньше, мабуть, такого ни було. Типер ше й свікруху, і свікра вбірають. Врадили хату, врадили і свікруху.

88/6-ж

1. *Поухвалилася хата, 2*
Шо нивістка багат...

У хаті молодого вже ждуть, коли придуть гості від молодії.

89/6-є

1. *З-пуд нового колод'язя, ой, 2*
Тиче вода да погожая.*
2. *Там Таньочка воду брала, ой, 2*
Братинька да виглядала.
3. *– Чи ни їде мій братинько, ой, 2*
Чи ни візе мні гостинчика?
4. *Чи ни візе мні гостинчика, ой 2*
Білого, як сирчика?
5. *Я ни рада гостинчиком, ой 2*
Як я рада й свому братиньку.

ЦИГАНИ

Молоді хлопці вбіраютьца в цигани і йдуть вже звати рід молодії. Ето од роду молодого. Передиваютьца, намалюютьца і йдуть. Заходять до сусідів, до родні. Попереду ідуть – просять, а ззаду – крадуть. Хто шо дасть: де закуски, де горілки пляшичку. А де в кого шо вхоплять: чи куру, чи, мо', й ше шо. Дешо оддають в молодії, а дешо – собі. Да в садочок зайдуть, да курей тих ріжуть, смажать, да вип'ють пляшичку. Ніхто вже нічого не

* Погожий – чистий, світлий.

** Перезов (перезва) – частина українського весільного обряду; звичай, за яким родичі молодії після першої шлюбної ночі йшли або їхали з відповідними обрядовими піснями до хати молодого.

каже за ту куру. Весільні цигани забирають весь рід молоді і йдуть до молодого. Це вже перезов**.

ПЕРЕЗОВ

Біля хати молодого співають:

90/3-д

*Наший сват ізлякавса, 2
Да за двера сховавса.
Із-за двірей виглядає,
Шо великий тиризов май...*

91/3-д

*Ой ни лякайса, свату, 2
Шо тиризову багато –
Ми ж єї годували,
Шо б за єю тиризов мал...*

Спочатку заспівали, щоб молода вийшла:

92/3-д

*Вийди, Таньочко, вийди – 2
Ни буде тобі кривди.
Розкажи пригодоньку –
Забірем доудомоньк...*

Тут вбіраєтца люба жінка чи чоловік у молоду. Ше ляльку поцепить. Гості від молоді вже співають:

93/3-б

*Покажи, свату, наше, 2
Нихай тирид нами пляше.
То ми будимо знати,
Чим його тирипивати.*

*Срібними долярами,
Щоб були Богом дан...*

А вже від молодого бают: «Це ви вчора були п'яні і таку привезли». А ті вже відказивають: «Ми ж хорошу дали, а ви яку зробили нам?..».

94/6-є

1. *Бідна наша годинонька, ой, 2
Де ж наша та дитинонька?*

А потім уже насправді виходить молода. Вбіраєтца вже в сподницю хорошую, вишитого фартуха, горсета. То вже, як молодица. Да вже йдуть в хату пити.

95/3-з

*Увогнулисца лавки, 2
Як сіли тиризьванки.
Іци лучши вогнутса,
Як гоґрілки нап'ют...*

96/9-в

1. *А в нашого сватоґнька
Да кудравага голова.*
2. *Він кудрами потрасе,
Нам гоґрілочка принесе.*
3. *Да нихай почне да тую бочку,
Шо стоїть да й у куточк...*

97/5-а

*А в нашого сватоґнька
На подвір'ї биреза.*

* Клоччя – грубе волокно, що його отримують як відходи під час обробки льону чи конопель.

** Ввирнутися – закрутитися, заплутатися.

*Налий, свату, гоґрілки,
Боґ я ше зовсім твиреза.*

98/3-д

*А де наш любий зять дивса: 2
Чи й у клочча* ввиртивса**?
Чи на синожати косить –
Чому пиризьван ни просить?*

99/10-г

- 1. Приходила мати до свого дитяти,
Да приносить голку ше й клубочок шовк...*
- 2. Нима коли мати шити-вишивати,
Гра' товкти-молоти і свиням дават...*
- 3. Гра' товкти-молоти і свиням давати,
В пічі затопити, сьвокровці вгодит...*

Гості співають:

100/11-г

- 1. Ой й а, свашинько й моя пташинько, просю вас,
Ой, шоб ни було меї донички кривди в вас.*
- 2. Шоб ни стояла темної ночи пуд окном,
Шоб ни втирала дрібних слізочок рукавом.*
- 3. Шоб ни робила із ліщиноньки хати'ньку,
Шоб ни шукала й по сусідочках мати'ньку.*
- 4. Бо з ліщиноньки да й хоґ лодная хати'нька,
Й а в сусідочка да й ни рідная й мати'нька.*

101/5-г

- 1. Сваха свасі покорилася,
Шоб з дочки ни глумилас...*

102/6-е

* Улонька – вулиця.

1. *Ой ни бий, зятю, дочки, ой 2*
Дам тобі да дві сорочки.
2. *А чотвертий штани, ой, 2*
Да ни бий дочки п'яний.
3. *Да ни бий її дубцем, ой, 2*
Нагучай її словцем.
4. *Ни бий її на улоньці*, ой, 2*
Да нагучай й у комороньці.

Молодих садять на подушку, мажуть медом краєць хліба – один на двох. Молоді разом кусають з обох сторін.

103/3-е

Дайте мні пірожка з медом, 2
Бо я спала з відмедьом.
Я думала умфу, й умфу,
А я його люблю, люб...

ЗНІМАННЯ СКРИВАЛЬЩИНИ

Типер вже кажуть молоду розкрити. Входять хрищоні з великим кийом і просять благословенства молоду розкрити.

104/5-г

1. *Ой, мамонько да й голюбонько,*
Розкрий мою да голюбоньк...
2. *Розкрий мою да голюбоньку,*
*Бо я піду й у в обороньк...**
3. *Бо я піду й у в обороньку,*
Подивлюся на худобоньк... –
4. *Чи обора да ноувенькая,*
Худибонька да рабенькай...

Хрищоні знімають скривальщину тею палкою і обводять кру-

* Оборонька (обора) – відгороджена частина подвір'я з приміщеннями для худоби.

гом стола три рази. Вішають ту скривальщину на свікруху, а свікруха вже танцює.

105/3-г

*Дєкуй Богу за нивісточку – 2
Я ни буду дила робити,
Оно хатоньку мести
І по'радочок вести.
Нивісточку, мо', й пошлю,
А сама я сем раз пойду.*

Свікруха стає на табуретку, щоб всі бачили.

106/7-е

- 1. Нивісто мо'я жадана,
Да ни рік і ни два я тебе ждала.*
- 2. Ой ни рік і ни два я ждала,
Поки тебе мо'ло'дую до'ждала.*

ДІЛЕННЯ КОРОВАЮ

Ти й вже треба коровая ділити. Вже єк коровая виносят, то коровай хороший, вбраний ялиною якею. Єк мають ділити, то просять благословення коровая розділити:

– Старости-постарости! Благословіте коровая розділити.
Першим разом!

Всі: – Бог благословить!

– Другим разом!

Всі: – Бог благословить!

– Третім разом!

Всі: – Бог благословить!

Спочатку пов'язвають на хрищоних рушники. Помили вони руки в горілці, повитирали рушниками і дальше вже ділять коровая. Дають молодим, хрищоним батькам, матері молодого і молодєї. І шишки дають – це для матері молодод-

го і молодеї. А ті, що по три – оставляли.

107/3-ж

*Допустили нигодя 2
До нашого ко́рвая,
А він фук ни помиє,
І делити ни вмій...*

108/1-б

*Світи, місяцу, з раю, 2
Нашому ко́рваю,
Шоб було виднесенько
Краяти дробнесеньк...*

109/3-д

*Старший дружок ко́рвай крає, 2
Золотий ножик має,
Срібрану да тарілочку
Й оковиту* да горілочк...*

110/3-д

*Старший дружок ко́рвай крає, 2
Да все більш у мішок пхає:
То в міх, то в кишеню –
Своїм діткам на вечер...*

111/3-д

*Старший дружок ко́рвай ріже, 2
З носа сопель лізе.
Дайте деркачище**,
Шоб подтерти соплиц...*

112/7-в

* Оковита – горілка.

** Деркачище – стара мітла, стертий великий віник.

1. Ой, а шо ви, дружиньки, зробили,
Шо ви міні ко'рвая ни вділили?
2. То ж я тибє у дорози пирійму,
Да на лобі кучирі й оборву.

113/1-г

Я шишницю полола – 2
Ручиньку заколола.
Дайте мні хоч шишичку
Й ко'рвая кришичк...

114/3-г

По'хвалилися дружки – 2
Своє діло зробили:
Ко'рвая розділил...
Ко'рвая розділили
І никого ни змілил...*

115/9-б

Ой гороше, гороше,
Посіяли тибє хороше –
І при гай-лузи, і при дорози,
при зеленій дубров...

116/9-б

Наша Таньочка мо'ло'десенька,
Одділили тибє хороше –
І при батькові, і при матирі,
при всеї да родиноньк...

Єк у хати розділять, да виведуть молодую на село – на шлєх
корвая розділити.

* Змилити – помилитися, тут мається на увазі: не обділити.

117/12

*Розділили коурвай – осталоса зілля,
Бідна ж моя го'ловонька,
де ж наше весілля?*

Гето співають, як «зайца» женили. В нас весілля ще зайцове є.

118/12

*Зібралася звірина, що ми будемо робити?
Давай зайца-молодця будимо женити.*

ПИРОГИ

Колись було, що тиждень ни треба було йти до матера. Через ниділю несли пироги – 12 пирогів (6 пар), шишку з коровая, що молодим давали, для матері – фартух. Тоді вже співають:

119/7-є

- 1. Іще нашій Таньочки тиждень нима,
А до її матинька послы шле.*
- 2. А до її матинька послы шле:
– Прибудь, прибудь, доничко,
й назад до мене.*
- 3. Прибудь, прибудь, доничко,
й назад до мене,
Занудила й симльица* й без тибє.*
- 4. І ривуть корови в гобори,
Плаче, плаче матинька в комори.*
- 5. А ривуть тилеци в гоборици,
Плачут, плачут по тобі й систрици.*

Потом, як уже несуть пироги, то співають:

* Симльица – сім'я.

120/7-и

1. *Ой радуйтиса, вороги,
Шо нисе зять теци й пироги.*
2. *Ой сиром-маслом мазани,
Чирвоною китайкою* з'язани.*

Да ше в матера куру дають. Напоять її да намиста чипляють. Чогось-то давали ту куру. Погуляли, да й прощаютьца – обнімутца, поцилуютца да й запрохвают одне одного в гости.

Типереньки на весіллі так ни співають. Посидять, поїдять да й пошли. Ек деякі старші жінки, то співають.

Типереньки такого весілле нима...

* Китайка – бавовняна тканина, яку виробляли в Росії, а раніше завозили з Китаю.

СПЕЦІАЛЬНІ ТРАНСКРИПЦІЙНІ ЗНАКИ

- [] - редагований упорядником текст
- () - непостійний текст
- ∪ ∪ - «пролонгації» (незначні подовження) й «абревіації» (незначні укорочення) нотних тривалостей
- / - «глісандо» – ковзання між нотами
- ◡ - «деташе» – несильний акцент
- ♯ - нечітке інтонування звуку (пошепки)
- о-/го/, ж/и/ - «вокалізація» або «огласовка» – розспівування голосних та приголосних звуків
- || - подвійні тактові риски – відмежування мелодичних рядків у піснях із мірним ритмом
- ⋮ - пунктирна тактова риска – відсутність цезур у мелодіях, попри наявність їх у поетичних текстах
- 6 - одинарна цифра тактового розміру – сумарна кількість ритмічних долей у такті, яким відповідає метрономічна одиниця темпу (мірний ритм)

МЕЛОДІЇ ПІСЕНЬ

1-а

♩ = 192 *Одна* *Гурт*

За ок-ном тем-на хма - ра, за ок-ном тем-на хма-ра,

за сто-лом гар-на па-ра. Всі лю-ди ди-ву - ют-са,

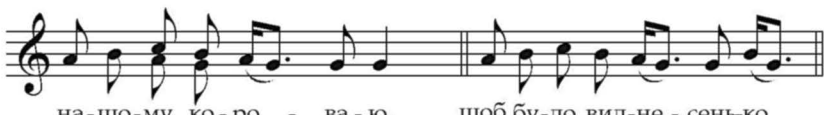
як гар-но ці-лу - ют - с...

1-б

♩ = 192 *Одна* *Гурт*

Сві-ти, мі-ся-цу, з ра - ю, сві-ти, мі-ся-цу, з ра-ю,

на-шо-му ко-ро - ва-ю, що́б бу-ло вид-не - сень-ко

кра-я - ти ров-не-сень - к...

1-в

♩ = 162 *Одна* *Гурт*

Йва-ноч-ко о - д'ї - ша - є, Йва-ноч-ко о - д'ї - ша-є,

Та-н'юч-ку й по-ки - да - є. Лучш бу-ло б ни зна - ти-са,

як ти - пер ос-та - ти - с...

1-Г

Я ши-ни-цу по-ло - ла, я ши-ни-цу по - ло-ла,

ру-чнь-ку за-ко - ло-ла. Дай-те мні хоч ши - шич-ку

й коро-ва - я кри-шич - к...

2

Ступ-лю я на ка-ли - ну, ступ-лю я на ка - ли-ну,

гук-ну я на ро - ди-ну: - Ой при-будь, при-будь,

мо - я ро-ди-но, єк мой-му да-ру - ва - ть...

3-а

♩=108 Одна *Гурт*

Сва-тонь-ку - ко-хан-чи - ку, сва-тонь-ку-ко-хан-чи-ку,

пус - ти нас до тан - чи - ку су-конь-ки про - ма - ха - ти,

ни-жень-ки про-ла-ма - ть... В нас ноги ни кри-ве - ї,

а су-кен-ки ни чу - же - й...

3-б

♩=108 Одна *Гурт*

По-ка-жи, сва-ту, на - ше, по-ка-жи, сва-ту, на-ше,

нихай пи-рид на-ми пля-ше. То ми бу - ди - мо зна - ти,

чим йо-го пи-рини - ва - т... - сріб-ними до-ля-ра-ми,

щоб бу-ли Бо-гом да - н...

3-В

№108 *Одна* *Двоє* *Гурт*

- По-сла-ла нас ма - ти по-сла-ла нас ма-ти
до-нич-ки й од-ві - да-ти: чи да-ва-ли ї - ї сні - да - т..?
- Єк у-чо-ра й по-о-бі-да-ла, а ти-пера ни сні-да - л..

3-Г

№114 *Одна* *Двоє* *Гурт*

По-хва-ли - ли-са друж - ки, по-хва-ли-ли-са друж-ки,
сво-є ді - ло зро - би-ли: ко-ро-ва-я роз-ді-ли - л..
Ко-ро-ва-я роз-ді-ли-ли і ни-ко-го низмі-ли - л..

3-Д

№114 *Одна* *Двоє* *Гурт*

На-ший сват із - ля - кав - са, на-ший сват із - ля - кав-са,

да за две - ра схо - вав - са. Із - за дві - рей ви - гля - да - є,

що ви - ли - кий пи - ри - зов ма - й...

3-е

$\text{♩} = 102$ Одна

Гурт

Дай - те мні пі - рож - ка з ме - дом, дай - те мні пі - рож - ка з ме - дом,

бо я спа - ла з від - ме - дьом. Я ду - ма - ла ум - ру й ум - ру,

а я йо - го люб - лю, лю - б...

3-є

$\text{♩} = 120$ Одна

Гурт

Про - си - мо по - жи - ві - ти - са, про - си - мо по - жи - ві - ти - са,

ви на нас ни ди - ві - ти - са, бо ми з ге - ти - ї ха - ти -

та бу - дем вас про - ха - т...

З-ж

♩-114 *Одна* *Гурт*

До-пус-ти-ли ни-го-дя - я, до-пус-ти-ли ни-го-дя - я
до на-шо-го ко-ро-ва - я, а він рук ни по - ми - є,
і де-ли - ти ни вмі - й...

З-з

♩-120 *Одна* *Гурт*

У-вог-ну - ли-са лав - ки, у-вог-ну-ли-са лавки,
як сі-ли пи-ризь-ван-ки. І-щи луч-ши вог-нут - са,
як го-ріл - ки на-п'ю - т...

З-и

♩-102 *Одна*

Ой доб-ри - ї віс - ти, що ни-суть мо-ло-дим їс - ти:

Гурт

і ку-ра-та, й гу-ся- та, си-ві-ї да го-лу-б'я - т...

3-і

№112

По-ло-жи-ли шти-ри но-ги спа-ти, а п'я-ту, ко-рог-ку,
за го-ріл-ку со-лод - к...

4-а

№102 Одна Гурт

Хва-ли-ла-са ко-ровай-ни - ца, хва-ли-ла-са ко-ро-вай-ни-ца,
що я ма-ю сем со - ро - чок. О-д/и/на на мни,
а дру-га -в пран-ні, й а шти-ри й у ку-де - ли - ц...

4-б

№102 Одна Гурт

А ми в церк-ві бу - ва - ли, а ми в церк-ві бу - ва-ли,

а ми ди - во ви - да - ли: о-й/і/на столь - ці
ли-житьь два він-ці, а третій на го-ло - вон - ц...

5-а

♩=108 Одна

А в на - ше - ї Та - ньоч - ки
да й ві - ли - ка - я ро - ди - на:
ой, ек ски - нуг - са да по ше - ляж - ку,
да бу - де гро-ший скри - нь...

Гурт

5-б

♩=96

По-дя-куй - те да мо - ло - ду - си

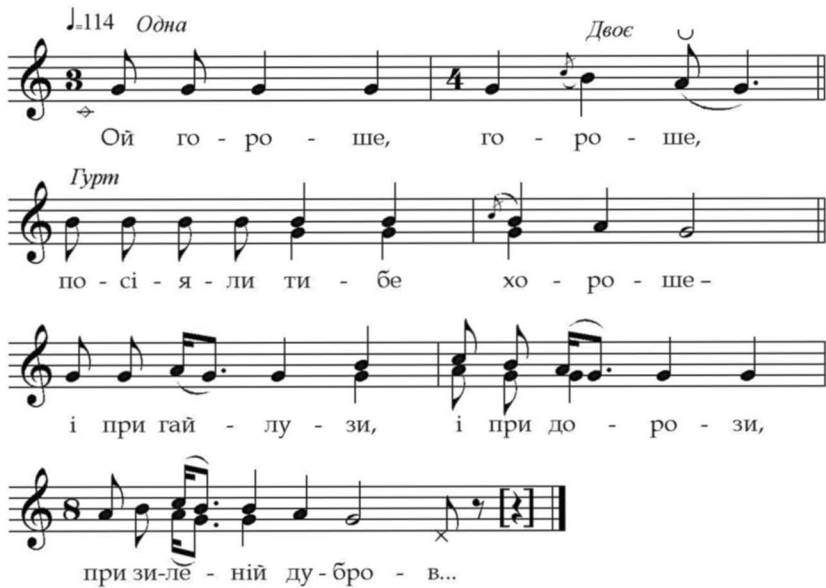

да за тон - кі й об - ру - си.

Шо во - на й ни спа - ла, ра - но й ус - та - ва - ла,

об - ру - си го - ту - ва - л...

5-В

♩.114 *Одна* *Двос*

Ой го - ро - ше, го - ро - ше,

Гурт

по - сі - я - ли ти - бе хо - ро - ше -

і при гай - лу - зи, і при до - ро - зи,

при зи - ле - ній ду - бро - в...

5-г

$\text{♩} = 102$ *Одна* *Гурт*

1. Ой ма-монь - ко да й го - лу - бонь - ко,
роз-крий мо - ю да го - ло - вонь - К...

6-а

$\text{♩} = 120$ *Одна* *Двос* *Гурт*

1. Ой ни плач, мо-лода - я ой, ой ни плач, мо-лода - я,
у нас ха-та но-ва-я. 2. В нас ок-на по-ша-льо-ва - ни ой,

Одна *Гурт*

3. у нас ок-на по-ша-льо-ва-ни, а двера по-ма-льо-ва - ни.
4. У нас вер-би-груш-ки ро-дять ой, у нас вер-би-груш-ки ро-дять,

Одна *Гурт*

в нас хо-ро-ше ди-в/и/-ки хо-дять.

6-6

♩=120 *Одна* *Гурт*

1. Встри-чай ми-не, моя ма-монь-ко ой, встричайми-не, моя ма-монь-ко,

з гус-ти - ми хлі - ба - ми. 2.3 гус-ти-ми хлі - ба - ми ой,

з гус - ти - ми хлі - ба - ми, со-лод-ки - ми ми - да - ми.

3. Со-лод-ки-ми ми - да - ми ой, со-лод-ки-ми ми-да - ми,

яс - ни - ми сві - ча - ми.

6-В

♩=112 *Одна* *Гурт*

1.-Мо-ї ми-ли-ї су-сі-доч-ки ой, мо-ї ми-ли-ї су - сі-доч-ки,

чи ни ба - чи - ли доч-ки?

2.-Ни ба-чи-ли, ни ві-да - ли ми ї - ї,

о-но чу-ли го-ло-со - чок тай і - ї.

3.О-но чу-ли го-ло-со - чок тай і - ї,

дай у то-го І - ван - ка на дво - рі.

6-Г

♩=126 Одна *Гурт*

1.2.4.Ма-тиси-на ви-ра-жа - ла ой, ма-ти си-на й ви-ра-жа - ла,

в'ра-жа-ю-чи да й на-ву - ча - ла:

3.Злий ко-ню на гри-вонь-ку ой, злий ко-ню на гри-вонь-ку,

сам со-бі на чу-при-нонь - ку.

6-Д

♩=102 Одна *Гурт*

1.-По-ку-те моє, по-ку-те ой, по-ку-те мо-є, по-ку - те,

хто ж ти-бе ша-ну - ва - ти - ме?

б-е

1. Ой ни бий, зя-тю, доч-ки ой, ой ни бий, зя-тю, доч-ки,

дам то-бі да дві со-роч - ки.

б-є

1. Да-вай, ма-ти, ві-че-ра - ти ой, да-вай, ма-ти, ві-че-ра - ти,

ос-та-єм-са да но-чу - ва - ти.

б-ж

1. По-хва-ли - ла-са ха - та, по-хва-ли-ла-са ха-та,

шо ни-віст - ка ба - га - т...

7-а

$\text{♩} = 108$ *Одна* *Гурт*

1.-Ой, а де ти, жи - ни - шок, во - ду брав,
хто ж то - бі ко - ро - ва - я роз - чи - няв?

2.-Брав я во - ди - цу й на го - рі,
3.4. роз-чи-ня-ли ко-ро-ва-я й ма - ти - рі.

7-б

$\text{♩} = 120$ *Одна* *Гурт*

1.На-доб-раноч, то-ва-риш-ки - вже я йду,
більш з ва-ми на го-рш - ки й ни пой - ду.

7-в

$\text{♩} = 112$ *Одна* *Двос* *Гурт*

1.Ой, а шо ви, дру - жинь-ки, зро - би - ли,

шо ви ми-ні ко-ро-ва - я ни вді-ли - ли?

7-Г

♩=144 *Одна* *Гурт*

1. Ой та-та-рин бра-ті-чок, та-та-рин
да про-пив сис-три-цу за-да-ром.

7-Д

♩=112 *Одна* *Гурт*

1. Я в цер-ков іш-ла дів-ко-ю,
а з церк-ви вий-шла жін-ко-ю.
2. Я си-лом іш-ла па-во-ю,
ой, а за сто-лом сі-ла пан-но-ю.

3. Ми - не рід - на ма - ту - синь - ка ни впі - за - ла,

во - на ми - не па - нян - ко - ю на - за - ла.

4. Ой на - крий - са, па - нян - оч - ко, пла - точ - ком,

шоб ти ни при - па - ла пи - лоч - ком.

7-е

1. Ни - віс - то мо - я жа - да - на,

да ни рік і ни два ти - бе жда - ла.

7-є

1. І - ще на - шій Та - ньоч - ки тиж - день ни - ма,

а до і - і ма - тинь - ка пос - ли шле.

7-ж

♩=112 Одна *Гурт*

1. Ой ка-за-ла Та - ньоч-ка Йван-ко-ві свой-му,
щоб він зро-бив во-ке-нич - ко в ко - мір - ку.

7-з

♩=102 Одна *Гурт*

1. Скрип-ну-ли во-рі-тич - ка - сва - ти йдуть:
- Вий-ди, вий-ди, ма - монь - ко, й по - пи - тай.

7-и

♩=112 Одна *Гурт*

1. Ой ра-дуй - ти - са, во - ро - ги,
що ни-се зять те - щи й пи - ро - ги.

7-і

$\text{♩} = 120$ *Одна* *Двоє*

1.-Ой здо-рова, сист-ри-чинь-ко, чи ще жи-ва,
Гурт
чи ще ж ти-бе сьво-кров-ка ни на-би-ла?

8-а

$\text{♩} = 136$ *Одна* *Гурт*

1.Сі-ли пчі-лонь-ки дай на яб-лунь-ку,
дай, Бо-же, на цвіт доб-рий. Сі-ли ді-тонь-ки
на по-са-донь-ку, дай, Бо-же, на вік дов-г...

8-б

$\text{♩} = 156$ *Одна* *Гурт*

1.Ой, шоб я зна-ла, шо сва-ти прий-дуть
по-ми-ла б лав-ки бі-ло. По-ми-ла б лав-ки,

шоб бу-ли глад-кі сва-тунь-кам са-ди - ти - са,
по - ми - ла б вок - на, шоб бу - ли світ - лі
ді-воч-кам ди-ви - ти - с...

9-а

♩=102 Одна *Гурт*
1. Ой брат сист - ру да за сті - л/и/ ви - де,
да ка - ли - ну ма - ли - ну, ой брат сист - ру
да й на - ву - ча - є, чир - во - ну я - го - ди - н...

9-б

♩=144 Одна *Гурт*
1. На - ша Та - ньоч - ка мо - ло - де - сень - ка,

од-ди-ли-ли ти-бе хо-ро-ше - і при бать-ко-ві,
і при ма-ти-рі, при все-ї да ро-ди-нонь-к...

9-в

♩=108 *Одна* *Гурт*

1. А в на-шо-го сватонь-ка да ку-дра-ва-я го-ло-ва.
2. Він ку-дра-ми по-тра-се, нам го-рі-лоч-ки при-не-се.
3. Да ни-хай по-чне да ту-ю боч-ку, що стоїть да й у ку-то-ч...

10-а

♩=102 *Одна* *Гурт*

1. Дай-те ж Та-ньо-ч - ки да ци-бу - лі во - ці,
да ни-хай за - пла - че, й од ма-тонь-ки йду - ч...

2. Да ни-хай за-пла - че, да ни-хай за - ту - жить,
да ни-хай по - ба - чить, шо в бать-ка за - слу - ж...

3. Ни ко - ро - ви, й ни ко - зи, тиль-ки вер-чи - чок ло - зи.

4. Шоб пос-то-ли-ки пли-ла, а бо-са-я да ни хо - ди - ла.

10-б

Одна *Гурт*

1. Ві-ди мі - не, ма - ти, до ко-мо - ри спа - ти -
хо-чу з тво-ім си - ном да й по-жар-ту - ва - т...

10-в

Одна *Гурт*

1. Да зар-жа-ли ко - ни в зи-ле-ний дуб-ро - ви -

за-чу - ла ма-тинь - ка, си-дя-чи в ко - мо - р...

10-г

1. Ой ни поз-ни ми - /ге/ - не, да мо - я ма-монь - ко,

ой ни поз-ни ми - не, да мо-я рід - на - й...

11-а

1. Ой збі-рай-ти-са, й у-сі зі-ронь-ки, в гро-ма - ду

да й по - ї - ди-мо да й у - сі ра-зом на вой - ну.

2. Ой і вста-ни-мо із сво-їм тан-ком пуд ган - ком

3.

да й ро-зо-б'ї-мо ка-мін-ну сти-ну, що зам - ком.

11-б

$\text{♩} = 180$ *Одна* *Гурт*

1. Сядь-мо, ма-монь-ко, по-ві-че-рай-мо зо мно - ю
й, по-ві - че-рав-ши, да й по-ди-лим-са з то-бо - ю.

Detailed description: This is a musical score for a song in 6/8 time. It features two staves of music. The first staff is for a solo voice (Одна) and the second is for a chorus (Гурт). The tempo is marked as quarter note = 180. The lyrics are in Ukrainian. The first line of the solo part is '1. Сядь-мо, ма-монь-ко, по-ві-че-рай-мо зо мно - ю'. The chorus part is 'й, по-ві - че-рав-ши, да й по-ди-лим-са з то-бо - ю.' There are some markings above the notes, including a '3' and a '2' in a box, indicating triplets and pairs.

11-в

$\text{♩} = 186$ *Одна* *Гурт*

1. Ой да тем-на-я, да й ни вид-на - я но-чинь - ка,
за-жу-ри-ла-са да І-ван-ко-ва ма-тинь - ка:

Detailed description: This is a musical score for a song in 6/8 time. It features two staves of music. The first staff is for a solo voice (Одна) and the second is for a chorus (Гурт). The tempo is marked as quarter note = 186. The lyrics are in Ukrainian. The first line of the solo part is '1. Ой да тем-на-я, да й ни вид-на - я но-чинь - ка,'. The chorus part is 'за-жу-ри-ла-са да І-ван-ко-ва ма-тинь - ка:'. There is a '3' marking above the first note of the solo part.

11-г

$\text{♩} = 84$ *Одна* *Гурт*

1. Ой й а, сва-шинь-ко й мо-я пта-шинь-ко, про-сю вас,
ой, щоб ни бу-ло ме - і до-нич-ки крив-ди в вас.

Detailed description: This is a musical score for a song in 6/8 time. It features two staves of music. The first staff is for a solo voice (Одна) and the second is for a chorus (Гурт). The tempo is marked as quarter note = 84. The lyrics are in Ukrainian. The first line of the solo part is '1. Ой й а, сва-шинь-ко й мо-я пта-шинь-ко, про-сю вас,'. The chorus part is 'ой, щоб ни бу-ло ме - і до-нич-ки крив-ди в вас.' There is a '3' marking above the first note of the solo part.

12

$\text{♩} = 108$

Роз-ді-ли-ли ко-ро-вай - ос-та-ло-са зіл - ля,
бід-на ж мо-я го-ло-вонь-ка, де ж на-ше ве - сіл - ля?

АЛФАВІТНИЙ ПОКАЖЧИК ПІСЕНЬ

А в куточку кружка стояла	44
А в нашєї Таньочки	46
А в нашого сватоу́нька	58
А де наш любий зять дивса	58
А ми в церкві бували	35
А ми люди подорожніі	43
Бідна наша годинонька	58
Вбирайса, коу́роваю	31
Вийди, вийди, матинько, з свечами	37
Вийди, Таньочко, вийди	57
Викотили, покотили	27
Витоптана стежичка	39
Віди міне, мати, до коу́мори спати	53
Встричай мене, моя мамоу́нько	36
Да заржали кони в зелений дуброви	36
Да пирид дверми верби	37
Да прийшов зятенько до тестя в двір	42
Да споможи, братику, споможи	33
Давай, мати, вічерати	52
Дайте ж Таньочки да цибулі в очі	49
Дайте мні пірожка з медом	60
Декуй Богу за нивісточку	60
Допустили нигодая	61
За окном темна хмара	26
Загрібай, мати, жар-жар	49
Зобірайса, Танечко, зобірайса	49
З-пуд нового колоу́дяза	56
Іще нашій Таньочки тиждень нима	64
Їжте кашоньку до дна	39
Йваночко од'їщає	40
Коу́ровайници й важни	29
Коу́ровайнички-душки	29
Мамоу́нько ясна	32

Мати сина виражала	41
Мої милі сусідочки	50
Надобраноч, тоуваришки	49
Наш коуровай – тісто	31
Наша дружка, як дуб скаче	44
Наша курка сокоче	52
Наша Таньочка – моулоудесенька	63
Наший півень сокоче	53
Наший сват ізлякавса	57
Наші свахи-чорчухи	43
Нивісто моуя жадана	61
Ой, а де ж тая пошла	29
Ой, а де подівса, а де поїхав господар	30
Ой, а де ти, жинишок, воду брав	29
Ой, а шо ви, дружиньки, зробили	62
Ой брат систру да за стіл виде	32
Ой була я, мамоуньо, в Божому дому	37
Ой гороше, гороше	63
Ой да темная, да й ни видная ночинька	51
Ой димно в полі, димно	41
Ой добрії вісти	55
Ой запита Таньочка, запита	28
Ой збірайтиса, й усі зіроньки, в громаду	41
Ой здорова, систричинько, чи ще жива	54
Ой знати, знати, шо чужая ж мати	51
Ой й а, свашенько й моя пташинько	59
Ой казала Таньочка Йванкові свойму	53
Ой мамоуньо да й гоулубонько	45
Ой мамоуньо да й гоулубонько	46
Ой мамоуньо да й гоулубонько	60
Ой мітьона вуличинька, всі двори	37
Ой ни бий, зятю, дочки	59
Ой ни лякайса, свату	57
Ой ни плач, моулодая	48
Ой ни плачте, дивки, по мни	49
Ой ни позни мине, да моуя мамоуньо	46

Ой ни сиди, Йваночку, ни сиди	41
Ой ни шкодуї, Таньочко, й поклону	33
Ой питавса Іванко в батька свого	30
Ой притуга, дивочки, притуга	31
Ой просимо, гостоньки, просимо	40
Ой просіте, дивки, Бога	50
Ой пусти, свату, в хату	43
Ой радуїтиса, вороги	64
Ой сусідочки, вороги	36
Ой татарин братічок, татарин	44
Ой ходила Таньочка в вишньов сад	32
Ой чи ж то тее сило	54
Ой, щоб я знала, шо свати прийдуть	25
Питаласа мати дочки	37
Подманули ж попа	35
Подякуїте да молодуси	55
Пойламни, мати, рожу	47
Покажи, свату, наше	57
Покуте моє, покуте	47
Полиніте два со'колики	34
Попе, попе, батьку наш	34
Послала нас мати	55
По'ложили штири ноги спати	53
По'хвалиласа хата	55
По'хвалилиса дружки	63
Приїхала доничка з вінчання	38
Приходила мати до свого дитяти	59
Проїла мати дочку	50
Просимо поживітиса	40
Розділили ко'роваї – осталоса зілля	63
Свато'ньку-ко'ханчику	40
Сваха свасі покорилася	59
Світи, місяцу, з раю	62
Сіли пчільоньки да й на яблуньку	26
Скрипнули ворітичка – свати йдуть	25
Старший дружок ко'роваї крає	62

Старший дружок коу'ровай ріже	62
Ступлю я на калину	46
Сядьмо, мамоу'нько, повічераймо зо мною	47
Там на морі, на камені	27
Танечка до шлюбу іде	34
Ти, моу'лодий Йваночок	44
Увогнулиса лавки	58
Устань наша систричинько	54
Хвалиласа коу'ровайница	30
Шо же гето ми будемо робити	64
Я в церков ішла дівкою	38
Я ни буду усю нич спати	51
Я пшинуцу полола	63

ФОТОІЛЮСТРАЦІЇ

Пелагія Місюра з онуком.

Христина Полюхович із
кошиком місцевого умільця
Варфоломія Полюховича.

Родина Чудіновичів: (зліва-направо) Віра Зиль, Мокреня
Єфимець, Лідія Степанович, Ганна Холодько, Ольга Полешко,
Пелагія Місюра, Тетяна Чудінович.

Фрагменти декоративного
обрамлення вікон місцевих
хат.

Стародавні господарські будівлі – «кльоуна».

Господарський двір.

Криничний «журавель» –
не рідкість у Свирицевичах.

«Стіжок» із дров.

Придорожній хрест.

Сільське кладовище з прибраними хрестами.

ЗМІСТ

Утверджуючи давні традиції поліського села.	
<i>С. Шевчук</i>	3
Від упорядника. <i>Р. Цапун</i>	11
Весілля у Сварицевичах	25
Сващина	25
Весілля	28
Запросини	28
Субота. Коровай	28
Неділя в молодого	31
Вбирання коровай	31
Неділя в молодой	31
Вінчання	33
Після вінчання	35
Зустріч молодих після шлюбу	36
Обід у молодой	38
Викуп молодой	44
Скривальщина	45
Здаровування молодой	45
Від'їзд молодой до свекрухи	46
Приїзд молодих	51
Комора	52
Понеділок	54
Цигани	56
Перезов	56
Знімання скривальщини	60
Ділення короваю	61
Пироги	64
Спеціальні транскрипційні знаки	66
Мелодії пісень	67
Алфавітний покажчик пісень	91
Фотоілюстрації	95

НАУКОВЕ ВИДАННЯ

ВЕСІЛЛЯ У СВАРИЦЕВИЧАХ

Запис, транскрипції та впорядкування
Раїси Володимирівни Цапун

Літературні редактори

Людмила Марчук, Роман Демчук

Музичний редактор *Юрій Рибак*

Технічний редактор *Юрій Рибак*

Коректор *Марія Бабич*

Фото *Раїса Цапун, Людмила Нижнік*

Набір та верстка *Юрій Рибак*

Відповідальна за випуск *Тетяна Власюк*

Дизайн обкладинки розроблений у приватному підприємстві
«Міжнародний поліграфічний центр», м. Рівне, вул. С. Бандери, 15а

Збірник створений на основі етнографічного і народно-пісенного матеріалу, який відображає традиційний весільний обряд села Сварицевичі Дубровицького району Рівненської області.

Це перша спроба опису давнього обряду села. Етнооповідь про весільний обряд супроводжується 119-ма піснями у текстовому та нотному записах. Матеріал подано зі збереженням локальної говірки.

Видання рекомендоване для студентів, фольклористів та етнографів, усіх, хто цікавиться народними звичаями, етнокультурою свого народу.

У художньому оформленні видання використані ілюстрації з книги «Українське народне весілля» (К.: Мистецтво, 1970. – 112 с.).

На першій сторінці обкладинки – родина Чудіновичів.

Здано до друку 21.12.05. Формат 60x84¹/₁₆. Папір офсетний. Друк офсетний.
Гарнітура BookmanCTT. Умовн. друк. арк. 7,1.
Обл.-вид. арк. 7,9. Тираж 500. Зам. 259.

Видавничі роботи: «Перспектива»
Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи
до Державного реєстру видавців, виготівників і розповсюджувачів
видавничої продукції: серія РВ № 26 від 6 квітня 2004р.
33022, м. Рівне, пр. Кн.Романа 9/24;
тел.: 068-025-067-4; olegzen@ukr.net